

Norsk senter for
informasjonssikring

2016

ÅRSRAPPORT

Contents

Samfunnets utvikling og NorSIS sin rolle	3–9
Virksomhet og resultater 2016	10–13
Veiledning	14–19
Formidling	20–25
Tilrettelegging	26–31
Kunnskapsutvikling	32–34
Beretning og regnskap	35–46

Årsrapporten 2016

NorSIS utgir sin årsrapport som en formell avrapportering og en tilbakemelding til offentlige og private støttespillere og samarbeidspartnere. Samtidig er den et bidrag til økt forståelse for utfordringer og muligheter knyttet til digitaliseringen av samfunnet – og den tilliggende nødvendighet for og sikkerhetspotensiale som ligger i økt åpenhet og styrket samarbeid på tvers av sektorer.

Virksomhetsredegjørelsen er strukturert i tråd med den nye strategien som trådte i kraft i 2016, med fire innsats-/målområder.

Samfunnets utvikling og NorSIS sin rolle.

Kriminaliteten tiltar. Sikkerheten utfordres. Kunnskap trengs.

Digitalisering skaper økt avhengighet: Vi er avhengig av at løsningene fungerer – for at kritiske samfunnsfunksjoner skal virke og dagligdagse gjøremål skal kunne utføres.

Avhengigheten gjør oss mer sårbare: Vi er som samfunn sårbart mot fiendtlige angrep – samtidig som vi blir utsatt for en tiltagende kriminalitet også rettet mot enkeltpersoner.

Sårbarheten krever bedre beskyttelse: Vi er alle utsatt og det trengs mer forebygging – med delt kunnskap og sammensatte tiltak fra samhandlende aktører fra flere sektorer.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) har som samfunnsoppgave nummer én å skape en *tryggere digital hverdag for alle*. Det er krevende, og blir mer utfordrende for hvert år som går, etter hvert som sårbarheten utnyttes og misbrukes, enda mer kynisk, og bedre organisert.

Krevende samfunnssikkerhet

Norske myndigheter forsterket i 2016 søkelyset på samfunnets sårbarhet generelt, og behovet for digital sikkerhet spesielt. Det siste skjedde særlig med stortingsmelding nr. 27: *Digital agenda for Norge i april*, som tar opp bruken og betydningen av IKT i samfunnet. Deretter kom melding nr. 10: Risiko i et trygt samfunn i desember, hvor informasjonssikkerhet er én dimensjon. I tillegg sto trusler i cyberdomenet sentralt i de åpne trusselvurderingene til landets tre sikkerhetstjenester.

Meld. St. nr. 10 omhandler samfunnssikkerhet i bred sammenheng, slik også Sårbarhetsutvalget, ledet av tidligere statsminister Kåre Willoch, gjorde i 1999–2000. Det var anbefalinger herfra som førte til at NorSIS ble opprettet, først som et prosjekt, i 2002. Femten år senere er de digitale sikkerhetsproblemene enda mye mer krevende enn den gang. Desto viktigere er også den forebyggende funksjonen til aktører som NorSIS – og fortsatt offentlig-privat samarbeid.

Krevende samfunnsoppdrag

NorSIS har påtatt seg et stort samfunnsoppdrag:

Som uavhengig ekspert er vi en pådriver for, partner i og påvirker innen arbeidet for økt informasjonssikkerhet i Norge. Særlig skal vi jobbe med å forebygge skader som utilsiktede hendelser og tilsiktet misbruk av informasjonsteknologi kan påføre oss som samfunn og individer. Hovedinnsatsen retter vi mot noen av de som her er mest sårbare: Kommuner og små- og mellomstore bedrifter, så vel som landets innbyggere.

Opgaven vi står overfor er krevende: Å redusere cyberrisiko og forebygge sikkerhetsskade, for å skape tillit til digitaliseringen og trygghet for databrukerne, krever målrettet innsats fra mange. NorSIS er bare én av mange aktører. Vi er en liten brikke i et stort apparat; i et sikkerhetssystem som stadig blir utfordret, og som fortsatt må styrkes. Den styrkende multiplikatoreffekten som en uavhengig nettverksaktør som oss kan skape, gir i så måte stor samfunnsverdi.

Krevende sikkerhetssamarbeid

NorSIS har inntatt en sentral samfunnsposisjon:

Som uavhengig aktør skal vi påpeke svakheter ved et sikkerhetssystem som i mangt er solid, men som samtidig er sårbart – og mangelfullt. Det trengs ei digital vaktbikkje ut over de institusjonaliserte, offentlig aktørene; en aktør som kan stille de nødvendige spørsmål: Er nå dét – og dét og dét – så sikkert, bokstavelig talt? Og er alle deler av samfunnet like godt sikret? Nei. I det ligger en sårbarhet for alle.

Ved å se på samfunnsstrukturen, brukermønstret og trusselbildet under ett er det åpenbart at vi står overfor store sikkerhetsutfordringer i åra som kommer – på mange områder og alle nivåer. Da trengs større åpenhet med mer utveksling av informasjon. Vi må ha bredere samarbeid for tetting av sikkerhetshull, for å redusere risiko og sårbarhet i alle deler av samfunnet. Her er det ikke bare rom for NorSIS; samfunnet har behov for en aktør som oss.

Kulturforsterkende katalysator

NorSIS er gitt – og spiller – en viktig rolle i et nasjonalt forsvar mot tiltagende digitale trusler. Vårt fremste bidrag er innen forebygging. Der kan vi spille en enda viktigere funksjon enn i dag. Mens offentlige, og særlig statlige, sikkerhetsinstrumenter konsentrerer sin innsats om sentrale institusjoner og samfunnskritisk infrastruktur, og private selskap bistår virksomheter direkte, har en uavhengig, ikke-kommersiell aktør som oss en rolle overfor flere deler av samfunnet.

NorSIS må spille – og spiller – en viktig forsvarsrolle som nasjonal holdningsagent og forebygger. Vår forebygging skjer mye i nettverk. Som partner og katalysator kan vi skape stor aktivitet.

Med bred kontaktflate, gode samarbeidsforhold og opparbeidet tillit skaper vi en multipliserende effekt ved at andre tar til seg kunnskapen og setter rådene ut i livet. Forståelse for risiko bidrar til en forebyggende sikkerhetskultur som er helt avgjørende i kampen for cybersikkerhet.

Kunnskap og kultur – risikoforståelse og holdningsendring – er kjernen i vår forsvarsstrategi. NorSIS viste seg også i 2016 å være et egnet instrument for å skape handling for holdning, særlig i sårbare deler av samfunnet som andre aktører ikke like lett når fram til:

Kunnskap og kultur

Vi vet mye om hva som rammer oss. Men tar vi det inn over oss – og tar vi konsekvensene?

2016 ga oss ytterligere kunnskap om hvordan det digitale landskapet utvikler seg. Vi så enda flere eksempler på hvordan digitale løsninger påvirker sterkt en samfunnsutvikling som er til vårt beste, men samtidig stiller oss som samfunn overfor dilemmaer, utfordringer – og trusler. Nye tilfeller av sårbarhet ble tydeliggjort. Disse inkluderte driftsrisiko for kritiske funksjoner som følge av at tjenester blir løst av aktører utenfor Norges grenser.

Det siste handler ikke nødvendigvis om nasjonal kontroll, mer om en viktig systemerkjennelse: Uakseptabelt svake sikkerhetsledd finnes – og de finnes, identifiseres og utnyttes i en stadig mer kompleks verdikjede, av stadig mer sofistikerte kriminelle aktører. I tiltagende grad blir underleverandører angrepet som et svakt ledd, der andre er det egentlige målet. Samtidig er det en trend med sterk økning i antall angrep på små og mellomstore bedrifter som sådan; en av hovedmålgruppene til NorSIS.

Dette vil også ramme Norge. Det ble i 2016 registrert rekordmange angrep på norske bedrifter og etater. Ved NorCERT, operasjonssenteret til Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), gikk alarmen over 22.000 ganger; en økning på ti prosent fra året før. Dette fanger ikke opp på langt nær alle angrep, og spesielt ikke alle rettet mot småbedrifter, og slett ikke privatpersoner. I Mørketallsundersøkelsen 2016, utarbeidet av Næringslivets Sikkerhetsråd (NSR), oppga over en firedel av norske virksomheter å ha opplevd uønskede informasjonssikkerhetshendelser det siste året. I Politidirektoratets innbyggerundersøkelse for 2016 svarte sju prosent av de er blitt utsatt for nettsvindel eller id-tyveri.

Utviklingen i 2016, og som forsterkes i 2017, går mot en nettkriminalitet med metoder som blir vanskeligere å avdekke – før det er for sent. I stadig større grad rettes angrep mot individer, enten som privatpersoner eller som medarbeidere i virksomheter. Sosial manipulasjon er blitt et utbredt fenomen, hvor enkeltpersoner i en organisasjon lures til å forlede andre, ofte til å betale fiktive fakturaer. Samtidig øker omfanget av angrep mot private datamaskiner, med krav om løsepenger, og utpressing av enkeltpersoner. Dette inntrykket forsterkes av NSM som i sin rapport Risiko 2017 fastslår at cyberangrepene er mer avanserte og mer profesjonelt utført – og at vanlige mennesker i økende grad blir ofre. Falske e-poster har lenge vært en vanlig måte svindlere har gått fram på. Nå er fake news et middel: Også cyberkriminelle fabrikkerer og sprer falske nyheter som lokker folk til å trykke på lenker. I tillegg har den sterke økningen i bruk av apper gitt kriminelle en plattform for angrep hvor det er vanskeligere å avdekke sporene.

Cybersikkerheten utfordres av bedre organiserte kriminelle, med til dels mer avanserte metoder. Småbedrifter, mindre kommuner og enkeltpersoner har begrensede ressurser til å beskytte seg. Ett av de beste beskyttelsesmidlene er kunnskap: Tidlig kjennskap til trusler muliggjør tiltak. Mindre virksomheter, private og offentlige, faller oftest utenfor de eksisterende ordningene for varsling og håndtering av IKT-hendelser. Vi har etterlyst en løsning som kan bistå særlig små virksomheter i å stå imot økende nettkriminalitet. Som et ledd i dette har NorSIS, sammen med NSR, foreslått en varslingstjeneste for bedrifter. Samtidig har NorSIS driftsoppgaven med den nasjonale tjenesten nettvett.no – som gir råd og veiledning for enkeltpersoner og virksomheter.

Forebygging fordrer kunnskap og forutset-ter kultur. Å utvikle en bedre sikkerhetskultur er nødvendig for samfunnet som sådan, så vel som for den enkelte virksomhet og husholdning, og databruker. NorSIS presenterte i 2016 sin rapport om den norske informasjonssikkerhetskulturen med en metode for kartlegging i virksomheter. Kartlegging er nødvendig for å vite hvordan situasjonen er, hva som virker – og hva som må til. Til sist står og faller svært mye på individer, på en selv i privatsfæren og på den enkelte medarbeider i virksomheter. Kunnskapsspredning og holdningsskaping rettet mot hver enkelt er en formidabel oppgave. Og den er avgjørende.

NorSIS spiller en kunnskapsbyggende rolle:

Vi bidrar til kunnskap gjennom vår løpende virksomhet. Vi ser at behovet for grunnleggende forståelse for sikkerhetsrisiko og konkrete råd om beskyttelse øker. Det samme gjelder henvendelser om hjelp til vår tjeneste slettmeget.no. Kunnskap er en forutsetning for forståelse; forståelse er et fundament for forebygging.

NorSIS spiller en kulturforebyggende rolle:

Vi bidrar til sikkerhetskultur gjennom vårt holdningsskapende arbeid. Vi ser at det er nødvendig stadig å mane til forsiktighet som forutsetning for å minimere risiko. Det gjør vi ikke minst gjennom Nasjonal sikkerhetsmåned. Kultur er en ramme for holdninger og handling. For sikkerhet, trygghet og tillit.

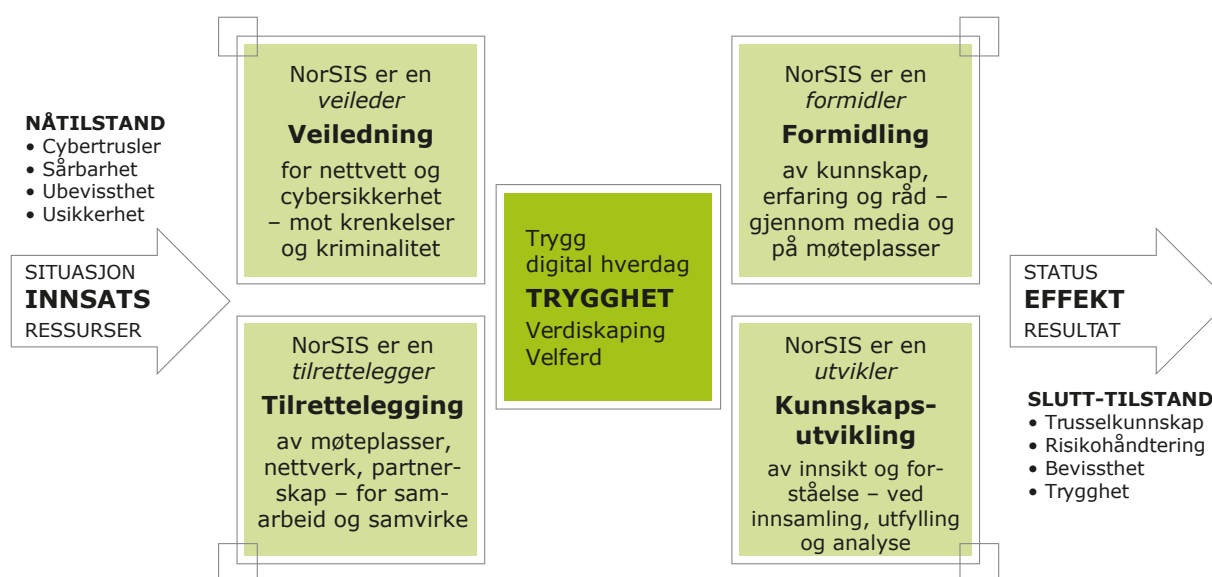
Peggy Sandbekken Heie er administrerende direktør for NorSIS fra 1. november 2016. Hun er utdannet siviløkonom med spesialisering innen informasjonsledelse, og er CISA- og CRISC-sertifisert fra den globale sikkerhetssammenslutningen ISACA. Heie har arbeidet med ulike former for risikostyring, revisjon og informasjonssikkerhet, bl.a. for PricewaterhouseCoopers, Global Risk Management Solutions og Samarbeidende Revisorer AS, og som forskningsassistent ved BI.

Strategien

NorSIS' styre vedtok i 2015 en strategi for perioden 2015-2018 og den gjelder derfor for 2016. Den tydeliggjør samfunnsrollen og prioriterer hovedinnsatsområdene, og fastsetter overordnede mål som også betegner en ønsket tilstand. Strategien konkretiserer målområder som skal gi retning til virksomheten og hvordan disse samspiller for at NorSIS skal løse sitt samfunnsoppdrag. Pågående og planlagt aktivitet er gruppert inn mot disse målområdene for systematisk å bidra til måloppnåelse.

NorSIS strategi

MÅL- OG INNSATSOMRÅDER

FIGUR 5: NorSIS skal med sin strategiske, målrettede tilnærming bidra til digital trygghet. Det gjøres gjennom en sammensatt innsats, med kunnskap og samarbeid som nøkkelfaktorer. Figuren viser de fire samvirkende mål- og innsatsområdene som er kjernen i senterets strategi, med digital trygghet som kjerne – og vekt på virkning: Effekt av innsats.

Mål

NorSIS har med utgangspunkt i senterets vedtektsfestede formål, interne og eksterne analyser og vedtak i styret fastsatt følgende strategiske hovedmål:

- Små og mellomstore bedrifter og kommuner har god kunnskap om informasjonssikkerhet og kjenner cybertrusselen.
- Befolkningen opplever å få god informasjon om trygg nettbruk og får bistand til å håndtere krenkelser på nett.
- NorSIS er anerkjent for å bidra til samfunnsmessig verdiskaping og velferd, og til en trygg digital hverdag.

Justis- og beredskapsdepartementet har i tillegg fastsatt egne målsettinger og resultatindikatorer som forutsetning for den offentlig driftsstøtten. Rapportering på gjennomføring og måloppnåelse er vist i oversikten på side 11.

dikatorer som forutsetning for den offentlig driftsstøtten. Rapportering på gjennomføring og måloppnåelse er vist i oversikten på side 11.

Målgrupper

NorSIS har en rolle som kunnskapsformidler og veileder overfor befolkningen på individnivå, og derved hele det norske samfunn. Vedtektene fastsetter hovedmålgruppen som i prinsippet alle norske virksomheter i privat og offentlig sektor. De små og mellomstore virksomhetene skal prioriteres. I praksis retter senteret seg mest mot den

enkelte innbygger, små- og mellomstore bedrifter i privat sektor og mot kommuner i offentlig sektor.

Målområder

NorSIS samler sin aktivitet innenfor fire komplementære mål- og innsatsområder. Disse danner grunnlaget for strategisk planlegging og operativ innretning av den samlede virksomheten:

1. Veiledning

NorSIS er en veileder. Senteret skal bidra til godt nettvett og gi råd til de som føler seg krenket på nett, og til de som opplever uønskede hendelser og er utsatt for datakriminalitet.

2. Formidling

NorSIS er en formidler. Senteret skal formidle kunnskap gjennom en ekspertrolle i media og tilby attraktive møteplasser og arenaer for å utveksle erfaringer og øke kompetansen om informasjonssikkerhet.

3. Tilrettelegging

NorSIS er en tilrettelegger. Senteret skal invitere til bredt samarbeid og partnerskap, og tilrettelegge samarbeidsfora og koordinere tiltak som fremmer informasjonssikkerhet.

4. Kunnskapsutvikling

NorSIS er en kunnskapsutvikler. Senteret skal utvikle og identifisere, samle og sammenstille, analysere og formidle kunnskap om informasjonssikkerhet.

funnsrollen som uavhengig rådgiver for norske virksomheter og myndighetene, og som pådriver av prosesser.

NorSIS har selv svært begrenset kapasitet, sett opp mot samfunnsoppdraget og de samlede samfunnsutfordringene. Desto viktigere for den strategiske utviklingen er rollen som den nøytrale nettverksbyggeren og funksjonen som den koordinerende katalysatoren, tuftet på senterets unike, uavhengige posisjon.

Metoder

NorSIS arbeider på flere nivåer, og bruker en rekke metoder og virkemidler for å løse sitt samfunnsoppdrag. En grunnleggende tilnærming er *samarbeid*: Strategisk partnerskap og operativt samvirke med aktører som har sammenfallende mål, gjerne gjennom nettverk. Samarbeid og nettverksbygging, nasjonalt og internasjonalt, er også en hovedoppgave i virksomhets- og målområdet tilrettelegging.

NorSIS bruker media bevisst som en hovedkanal for formidling. Med sin fagekspertise og formidlingsevne har senteret bygd opp en posisjon i og gjennom media, og når vidt ut med råd og veiledning. Hyppig medieopptreden bidrar også til økt kjennskap og til å gjøre egne kanaler bedre kjent. Verdifull formidling skjer også gjennom foredrag, praktiske demonstrasjoner og konferanser. Den årlige Nasjonal sikkerhetsmåned står i en formidlingsmessig særstilling.

NorSIS tilbyr flere veiledningsverktøy som redskap for økt sikkerhet. Med nettbaserte tilbud som selvhjelpssider, nettsamtaler og telefonbistand stilles råd og verktøy til disposisjon, særlig for de som er utsatt for datakriminalitet eller opplever krenkelser på nett.

NorSIS har bred fagkompetanse på sine innsatsområder. Trusselbildet er sammensatt, informasjonsmengden formidabel og dynamikken stor. Det er derfor tiltagende behov for *analyse* for å avdekke utfordringer og identifisere tendenser. Egne utredninger, så vel som analyse av samlet materiale, er en forutsetning for å fylle sam-

Kort og konsist om NorSIS

NorSIS er en liten organisasjon med kort historie – og en sentral aktør med solid posisjon. Senteret har siden 2002 bygd nettverk og fostret samarbeid; opplyst om cyber-trusler, veiledet om risikohåndtering og skapt sikkerhetsbevissthet.

Hvem

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) er en uavhengig aktør. På selvstendig og faglig grunnlag ivaretar det en viktig samfunnsoppgave for å styrke informasjonssikkerheten i Norge. Senteret inngår i og tilrettelegger et viktig offentlig– privat nettverk.

Hva

NorSIS er en ekspertorganisasjon med et sentralt samfunnsoppdrag. Senteret skaper samfunnsverdi ved å bidra til økt kunnskap om og bevissthet rundt informasjonssikkerhet. Senteret er en nøytral, ikke-kommersiell aktør; en brobygger og nettverksbygger, og formelt sett en medlemsforening.

Hvor

NorSIS er en nasjonal samfunnsaktør med hovedkontor på Gjøvik. Senteret opererer i møte med mennesker på nettet, i media, på konferanser og arrangement. Egne hovedkanaler er nettstedene norsis.no, slettmeg.no og nettvett.no. Senteret bidrar til aktivitet over hele landet, særlig gjennom Nasjonal sikkerhetsmåned.

Hvorfor

NorSIS er et samfunnsinstrument. Senteret er opprettet for å møte digitaliseringens utfordringer; slik at alle kan ta del i mulighetene som oppstår: Digitalisering er en forutsetning for verdiskaping og velferd, men innebærer nye trusler og sårbarhet som må møtes med effektive tiltak. NorSIS er del av det nasjonale forsvarsverket spesielt til støtte for små og mellomstore bedrifter, kommunene og enkeltmennesket.

Hvordan

NorSIS er en katalysator. Senteret bygger nettverk mellom offentlige og private virksomheter, nasjonalt og internasjonalt. Det samler, systematiserer og sprer informasjon; tilrettelegger for samarbeid, gir råd og veiledning. Det iverksetter tiltak, bidrar til åpenhet og inviterer til felles samfunnsinnsats.

777.744

unike sidevisninger på slettmeg.no

460.000

fikk tilgang til e-læring

38.976

sikkerhetspåminnelser utsendt

7.973

saker håndtert av slettmeg.no

14.100

følgere på Facebook

5.646

mottakere av nyhetsbrev

115

veiledninger på nett

12

konferanser arrangert

15

millioner i omsetning

7,5

millioner i offentlig støtte

9/8*

fast ansatte og 10 studentmedarbeidere, deltid

* Administrerende direktør Roger Johnsen gikk av, og Peggy Heie tok over stillingen.

Virksomhet og resultater 2016

NorSIS har i perioden 2015 og 2016 økt sin virksomhet betraktelig, med flere tjenester og brukere. Det ble besluttet en strategi i 2015 som gjelder for perioden 2015-2018. Denne deler virksomhetsmålene in i veiledning, formidling, tilrettelegging og kunnskapsutvikling. Innledningsvis redegjøres og vurderes virksomhet og måloppnåelse helt overordnet og samlet.

Hovedtrekk 2016

NorSIS fikk gjennom 2016 bekreftet samfunnets behov for dets rolle og tjenester. Dette ble tydeliggjort fra flere hold blant annet stor etterspørsel etter informasjon om direktørsvindel og løsepengevirus. Mange virksomheter ble svindlet eller utsatt for svindelforsøk. NorSIS med bidrag fra samarbeidspartnere fikk varslet flere virksomheter som sto i fare for å bli svindlet.

Etterspørselen etter informasjon, veiledning og bistand var stor

NorSIS har siden 2015 definert følgende målområder og formulert følgende tre strategiske hovedmål:

- Små og mellomstore bedrifter samt kommuner har god kunnskap om informasjonssikkerhet, og kjenner cybertrusselen.
- Befolkningen opplever å få god informasjon om trygg nettbruk, og får bistand til å håndtere krenkelser på nett.
- NorSIS er anerkjent for å bidra til samfunnsmessig verdiskaping og velferd, og til en trygg digital hverdag.

Måloppnåelse 2016

Ansatte i norske virksomheter har en økende deltakelse i Nasjonal Sikkerhetsmåned. Det var 426.000 ansatte som fikk tilbud om å delta i e-læring i oktober. Dette er en økning fra 2015, hvor 364.000 fikk samme tilbud. Datakriminalitet og svindelmetoder har blitt mer avanserte og målrettede og flere virksomheter forstår at kompetansehevende tiltak blant de ansatte kan virke forebyggende. Imidlertid er det behov for mer kunnskap og tekniske verktøy som gjør at samfunnet og virksomheter ikke er like sårbare ovenfor kriminalitet.

Digitalisering og sosiale medier har medført en økning i antall personer som blir krenket på nett. Antallet henvendelser til Slettmeget økte marginalt i 2016. Verktøyene som blir benyttet til å utføre krenkelsene har i stor grad flyttet seg fra PC til app'er på telefoner. Dette vanskeliggjør arbeidet til tjenesten, både fordi det blir flere tilbydere som må kontaktes, men også fordi krenkelsene skjer mer i det skjulte. Sakene blir i bunn og grunn mer komplekse og krever lengre tid å løse.

NorSIS har med rapporten "Den norske informasjonssikkerhetskulturen" bidratt til å heve kunnskapen om samfunnets utvikling og dets oppfatning av hva som kreves for å ha en trygg digital hverdag. I tillegg til hvilke grupper som ikke deltar i fellesskapet med kompetansehevende tiltak for informasjonssikkerhet. Både mot yngre og eldre faller utenfor en strukturert opplæring om digital bruk og informasjonssikkerhet, og det er en viss fare for nedkjøling i bruk av digitale tjenester hvis forbrukerne mister tilliten til at dette er trygt. Rapporten har fått veldig god mottakelse, både nasjonalt og internasjonalt.

NorSIS har med redaktørsvaret for Nettvett, i samarbeid med NKOM og NSM, videreutviklet antall veiledninger som befolkningen kan

NorSIS opplever anerkjennelse i mange miljøer for innsatsen for en tryggere digital hverdag

RESULTATER, 2014–2016

Resultatindikator	Kriterier	2014	2015	2016	Vurdering
Økt kunnskap og bevissthet om informasjons-sikkerhet.	Relevant informasjon til rett målgruppe; formidlet som grunnlag for økt bevissthet og effektive tiltak.	-	-	-	NorSIS har styrket målgruppenes bevissthet ved å kommentere og gi råd ved alle vesentlige sårbarheter og hendelser. NorSIS har nådd bredt ut med veiledning, formidling og opplæring.
Tilskudd fra JD som andel av samlet driftsbudsjett.	Balansert offentlig tilskudd og egen finansiering. God inndekning av ideelle formål. Bidra til økt offentlig-privat samarbeid.	51,0%	46,5%	50%	NorSIS har holdt fast ved egenfinansieringen og fremstår som et offentlig/privat samarbeid. Tid til å skaffe privat finansiering går imidlertid på bekostning av å gjennomføre og løse samfunnsoppdraget.
Samarbeidspartnere; omfang og type.	Bredde i sammensetting og effekt av samarbeidet.	-	-	-	NorSIS har, etter systematisk innsats, fått flere samarbeidspartnere i alle relevante sektorer enn noen gang; med god faglig forankring og innrettet mot felles målsettinger.
Fora og nettverk for utveksling av informasjon.	Skape og opprettholde arenaer for å dele informasjon.	-	-	-	NorSIS har tilrettelagt faglig relevante arenaer, med deltakelse fra alle aktuelle sektorer på konferanser og i nettverk, med generell åpen deling av informasjon.
Antall leverte nyheter, råd og veiledninger.	Relevant og regelmessig informasjon; minimum 3 nyheter per uke.	4,3	3,7	3,5	NorSIS har opprettholdt en jevnt høy produksjon av nyheter, råd og veiledninger, i forbindelse endringer av trussel, relevante hendelser og viktige sårbarheter.
Antall besøkende på norsis.no; og endring.	Etterspurt informasjon og nyttige tjenester; etablert referansepunkt for kunnskap.	184.698 -22%	123.330 -33%	111.988 -9,19%	NorSIS har endret struktur på nettstedene etter overtakelse av redaktøransvaret for Nettvett. Veiledninger er flyttet fra NorSIS til Nettvett, noe som har medført redusert besøk på NorSIS.no
Antall besøkende på veiledningene. *veiledninger overført til Nettvett i 2016.	Bredde og aktualitet, som dekker målgruppens behov for praktisk veiledning.	42.638	16.562	62.606*	Veiledninger på Nettvett oppdateres i takt med hendelser og sårbarheter som inntreffer. Siden er godt besøkt.
Antall personer som har fått hjelp fra slettme.no.	Kapasitet til å håndtere faktiske henvendelser, med akseptabel responstid.	7.344 +19,1%	7.826 +6,6%	7.973 +1,88%	En marginal økning i bruken av tjenesten, men kompleksiteten til sakene har økt og dette medførte i perioder kapasitetsproblemer med besvarelsene.
Antall unikt besøkende på slettme.no; og endring.	Etablert og kjent tjeneste som dekker målgruppens behov for faktisk hjelp.	240.763 +29%	289.769 +20%	353.338 +22%	NorSIS har opplevd sterk økning i besøket på nettstedet og bruken av tjenesten, som viser at den er kjent – samtidig som kjennskapet til tilbudet kan utøkes.
Antall unike besøkende til idtyveri.info; og endring.	Etablert og kjent tjeneste som dekker målgruppens behov for faktisk hjelp.	23.386 +20%	35.640 +52%	10.848 -69%	NorSIS tilbyr relevant informasjon om ID-tyveri. Målgruppene benytter i stor grad denne for å håndtere forhold som virker å være et økende problem.
Medieeksponering med antall omtaler; og endring.	Evne til å håndtere henvendelser og utnytte muligheter til formidling av informasjon og råd.	1.243 -6%	889 -28%	991 +11%	NorSIS har fortsatt stor rekkevidde mot målgruppene gjennom medieeksponeringen, med høy dekningsgrad spesielt gjennom betydelig tilstedeværelse i radio og tv.
Nasjonal sikkerhetsmåned (antall partnere; personer i e-opplæring); og endring.	Relevante tema og opplevd verdi; antall partnere og rekkevidde på e-opplæring.	27 partnere 275.000 +139%	32 partnere 364.000 +32%	17 partnere 460.000 +17%	NorSIS har engasjert flere enn før med relevant tematikk, økt interesse og deltakelse fra offentlig og privat sektor, og rekordhøy opplæring.
Antall konferanser og seminarer arrangert.	Ivareta behov særlig på områder som ikke dekkes av andre aktører.	14	13	13	NorSIS opplever stor etterspørsel etter tilrettede møteplasser, som samtidig – og særlig for SMB-sektoren – dekker et behov for nettverksarenaer.
Antall foredrag holdt.	Imøtekomme målgruppenes etterspørsel etter direkte formidling.	114	66	47	Etterspørsel etter foredrag er like stor som tidligere år, men grunnet store prosjekter og begrenset kapasitet, ble dette området ikke prioritert like sterkt som tidligere.

DEL 2: VIRKSOMHET OG RESULTATER

benytte. Dette arbeidet blir prioritert og det er et viktig bidrag i oppnåelse av å gi befolkningen god kunnskap om informasjonssikkerhet. Det arbeides med videre i 2017 at Nettvett skal bli en preferert portal for informasjonssikkerhet og det vektlegges flere kildeinnhold enn fra NorSIS.

Tabellen nedenfor viser de mer spesifikke tiltakene, relatert til de føringer og forventninger (med resultatindikatorer) som er tilkjennegett i Justis- og beredskapsdepartementets tildeling av driftsstøtte for 2016.

NorSIS har vurdert status for de respektive tiltaksområdene, hvor deler måles kvantitativt, men samtidig må vurderes kvalitativt ut fra hovedmålene for senterets virksomhet og dets samfunnsoppdrag.

Generelt vurderes måloppnåelse som tilfredsstillende, det er en generell økning i antall besøkende på tjenestene og det deltar flere personer i opplærende tiltak under Nasjonal Sikkerhetsmåned. NorSIS når mange gjennom media. NorSIS arbeider gjennom og med mange samarbeidspartnere, dette resulterer i et høyt aktivitetsnivå, også i 2016. Andel av statlig finansiering beholdes på et nivå på 50% og i tråd med målsettingen om et offentlig/privat samarbeid.

HOVEDAKTIVITETER, 2006–2016

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall nyheter på www.norsis.no	131	165	241	195	241	227	248	263	223	194	184
Unike besøkende på www.norsis.no	7.239	36.046	56.277	82.497	65.718	90.666	163.463	225.272	184.698	123.330	111.988
Unike besøkende på www.slettme.no	-	-	-	-	-	-	157.873	187.902	240.763	289.769	353.388
Unike besøkende på www.idtyveri.info	-	-	-	-	-	-	26.611	19.463	23.386	35.640	10.848
Antall spørsmål på www.norsis.no	-	131	270	392	327	422	567	438	499	1.684	1.072
Antall spørsmål på www.norsis.no	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62.606
Antall henvendelser til slettme.no	-	-	-	-	-	-	6.747	6.147	7.344	7.826	7.973
Antall medieoppslag per år	166	148	408	368	430	881	1.176	1.329	1.343	889	991
Gjennomsnitt medieoppslag per uke	3,2	2,8	7,8	7,1	8,3	17	22	22,7	22,6	10,6	19,1
Antall mottakere av nyhetsbrev	512	807	1.218	2.125	2.760	3.400	4.127	4.304	4.915	5.352	5.646
Antall eksterne møter	50	145	81	150	110	200	206	142	290	262	235
Antall foredrag	52	62	70	92	99	80	110	81	114	66	47
Antall egne konferanser	-	-	-	-	-	8	9	9	13	14	13

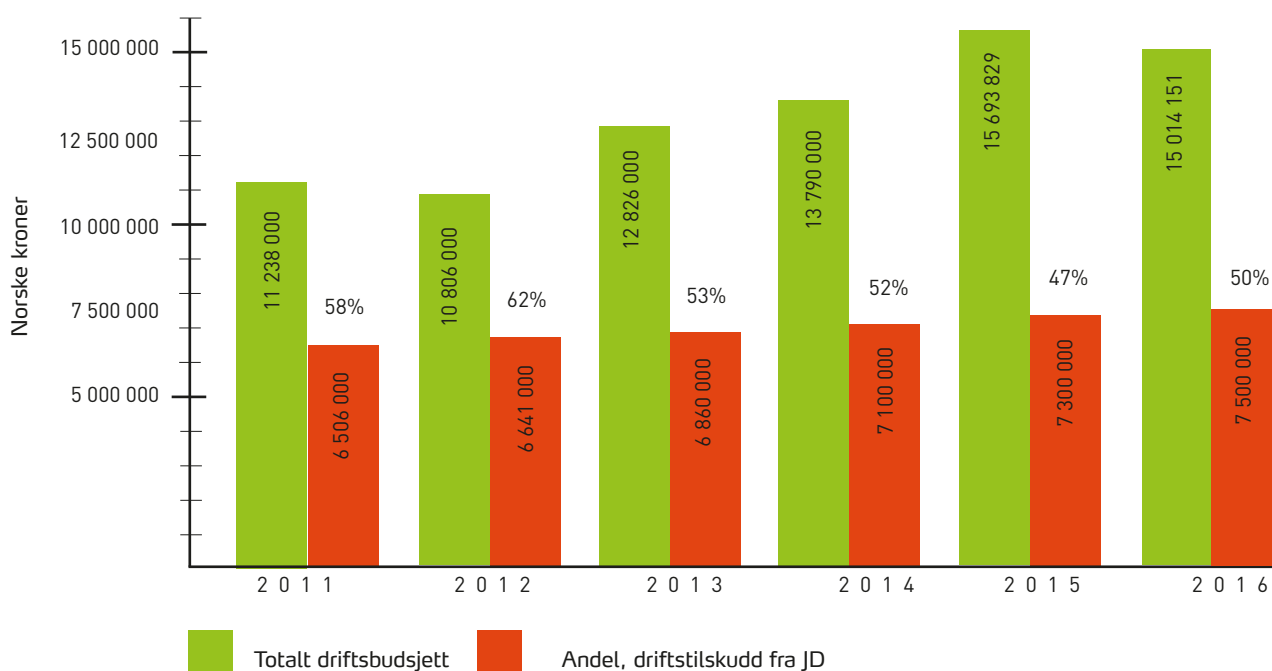
Aktiviteter 2016

Aktiviteten i 2016 har vært på et høyt nivå. Måleprosjektet ble gjennomført og rapport ble offentliggjort på åpningen av Nasjonal Sikkerhetsmåned. Det ble også gjennomført flere store og viktige endringer i Nasjonal Sikkerhetsmåned i tråd med samfunnets utvikling og utfordringer. I tillegg ble det endringen i staben, hvilket krevde opplæring av nye medarbeidere. Store deler av året ble også benyttet til å utvikle og sette i drift nye Nettvett. Det ble også igangsatt aktiviteter i forbindelse med videreføring av utredning av et kompetansesenter for informasjonssikkerhet i kommunesektoren.

Nøkkeltall 2016

NorSIS oppnådde nesten like høy omsetning i 2016 som i 2015, en reduksjon på 4,3%. Statlig driftsstøtte på 50%, hvilket er tilfredsstillende når målsetningen er å fremstå som en offentlig/privat aktør, også finansielt.

FINANSIERING, MED FORDELING, 2011–2015

Bemanningen ble endret i 2016. To ansatte sluttet og to nye ble ansatt. Daglig leder fratrådte 1. Oktober og det ble ansatt ny daglig leder blant de ansatte med virkning fra 1. november. Dette betyr at senteret har redusert sin bemanning med en person fra 1. Oktober, og har nå 8 faste medarbeidere.

NØKKELTALL, 2013–2016

	2013	2014	2015	2016
Totale driftsinntekter (NOK mill.)	12,8	13,8	15,7	15
Tilskudd over statsbudsjettet (NOK mill.)	6,7	7,1	7,3	7,5
Antall medarbeidere, fast ansatte	8	8	9	9/8*
Antall studentmedarbeidere, deltid	5	9	6	10

* Administrerende direktør Roger Johnsen gikk av, og Peggy Heie tok over stillingen.

Mål- og innsatsområde 1:

VEILEDNING

NorSIS er en veileder. En av senterets strategiske oppgaver er å bidra til godt nettvett og gi råd til de som føler seg krenket på nett, opplever uønskede hendelser eller utsattes for datakriminalitet. Dette oppnås hovedsakelig ved å besvare henvendelser og med praktiske veiledninger.

Veiledning er viktig. Det viser etterspørselen etter senterets kunnskap og tjenester, ikke minst de digitale tilbudene, med nettbaserte veiledere og selvhjelps løsninger. Hoveddelen av veiledningsaktiviteten til NorSIS er beskrevet nedenfor.

Hovedaktivitet 2016

NorSIS, med redaktøransvar for Nettvett, konsoliderte veiledninger fra nor-sis.no og nettvett.no, i tillegg til å utarbeide nye veiledninger. Dette skjedde fortløpende gjennom 2016. Veiledningene til tjenesten slettmeg er fortsatt de som er mest besøkt.

Måloppnåelse 2016

NorSIS oppnådde sin målsetning om høyt aktivitetsnivå og godt besøk på tjenestene. Det er økt bruk av senterets veiledninger og særlig redaktøransvaret og nye veiledninger på nettvett har økt besøk og potensiale til å nå ut til befolkningen. Utviklingen av nettvett vil fortsette i 2017.

Nettvett.no

NorSIS overtok fra 1. desember 2015 driftsansvaret for tjenesten nettvett.no. Dette kom i stand gjennom en samarbeidsavtale mellom NorSIS, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Tjenesten ble opprettet i 2005 av daværende Post- og teletilsynet (PT) på oppdrag fra regjeringen. Målet er å bidra til sikrere bruk av internett, særlig blant innbyggere og hos små- og mellomstore bedrifter.

Formålet er å videreutvikle og revitalisere tjenesten, og sikre at portalen fortsatt bidrar til koordinert og forbedret informasjon om sikkerhet og sikkerhetskultur. NorSIS har fått redaktøransvaret og det daglige driftsansvaret. Nkom og NSM er med på eiersiden, og bidrar til innhold og utvikling. Avtalen gjelder for en prøveperiode på to år.

NETTVETT

Nettvett.no er en tjeneste hvor man finner informasjon, råd og veiledning om sikrere bruk av Internett.

nett✓vett

Mål for tjenesten

Bidra til en mer koordinert og bedret informasjonsflyt om sikkerhet og sikkerhetskultur knyttet til IKT, rettet mot tjenestens målgruppe, herunder å sikre enhetlig kommunikasjon til målgruppen.

Nøkkeltall

2016

115

veiledninger

ca. 14.000

unike besøkende i
måneden

2.266

følgere på
Facebook

Mer om nettvett

Informasjonen er rettet både mot enkeltpersoner fra barn til voksne, forbrukere og små og mellomstore bedrifter.

Nettvett.no er et samarbeid mellom Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS), Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) hvor NorSIS har drift og redaktøransvaret.

SLETTMEG

Slettmeg.no er en råd- og veiledningstjeneste for personer som opplever krenkelser på nett. Tjenesten er gratis for publikum.

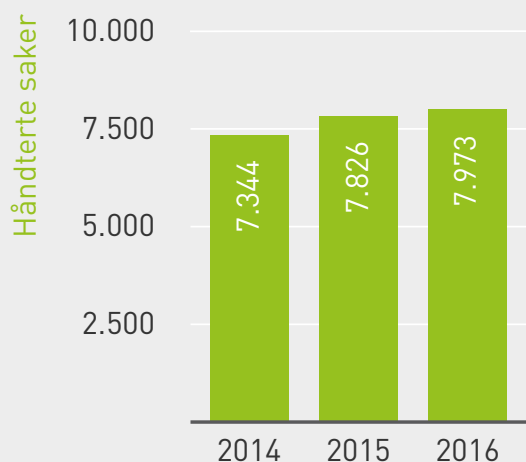

Veiledning

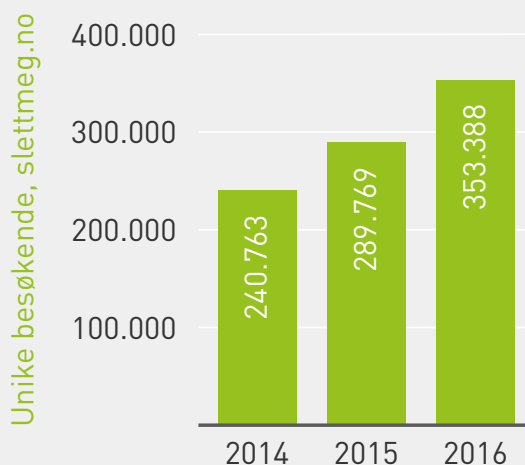
Brukere kan kontakte tjeneste enten på telefon, e-post, kontaktskjema eller på sosiale medier. På nettsiden slettmeg.no finnes det guider og nyttige tips for hvordan du kan gå frem for å få slettet opplysninger.

Håndterte saker

2014–2016

Unike besøkende slettmeg.no 2014–2016

Slettmeg.no

NorSIS har siden 2012 drifet tjenesten slettmeg.no, som i 2010 ble lansert som et toårig prøveprosjekt av Datatilsynet, på oppdrag fra regjeringen. Dette er en gratis råd- og veiledningstjeneste for personer som føler seg krenket på internett. Tjenesten er betjent via telefon, e-post, kontaktskjema og veiledninger på nett

Behovet for bistand til å håndtere nettytringer og krenkelser, og til sletting av digitalt innhold, har økt for hvert år. Tendensen er at slettmeg.no blir en stadig mer etterspurt tjeneste, og at den ivaretar alle aldersgrupper og et bredt spekter med utfordringer. I 2016 håndterte tjenesten rundt 8000 saker, og antallet saker har økt for hvert år. Aldersfordelingen på de som kontakter Slettmeg er fra 8 til 82 år. 66,4 prosent av de som kontakter tjenesten er over 26 år gamle. Normalfordeles dette på alder er det likevel de unge som opplever flest krenkelser på nett.

Utviklingen med at sakene er blitt mer krevende å håndtere har fortsatt. Dette har sammenheng med den økte bruken av apper og tjenester som er mobilbaserte. Spredningsmønsteret av krenkende innhold har endret seg de siste årene og dette ser vi mer av. Dette krever mer av tjenesten både når det gjelder videreutvikling og tidsbruk pr sak.

På nettsiden slettmeg.no er det veiledninger for hvordan en skal gå fram for å slette informasjon om seg selv på nettet. Nettsiden hadde en økning i antall unike sidevisninger: 987 079 i 2016 mot 885.493 i 2015 og 589.583 i 2014.

De fleste henvendelser kommer fra privatpersoner; mange også fra næringslivet, en del fra offentlig sektor. 346 henvendelser kommer fra det offentlige; fra politi, kriminalomsorg, barnevern og skoler.

I 2016 kom 61 prosent av alle henvendelser til slettmeg.no fra kvinner. Dette tallet har vært stabilt de siste årene.

HENVENDELSER VEDRØRENDE KRENKELSER, 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Direkte henvendelser	6.474	6.167	7.344	7.826	7.973
Herav fra offentlige	-	153	250	322	346
Herav fra kvinner (andel)	61%	63%	64%	62%	61%
Herav fra menn (andel)	39%	37%	36%	38%	39%
Herav over 26 år (andel)	49%	49%	63%	63%	66%
Herav under 26 år (andel)	51%	51%	37%	37%	34%

De fleste som kontakter tjenesten befinner seg i en fortvilet situasjon og mange føler seg rettsløse. Sakene er ofte preget av at offeret føler skam og man ønsker ikke å involvere kjente, det være seg foreldre, lærere eller lokalt politi. De fleste ønsker at saken bare skal forsvinne. Statistikken som genereres gjennom slettmeg.no er svært nyttig for å kartlegge både bruk og misbruk av nettbaserte tjenester. Tjenesten fikk også i 2016 mange tilbakemeldinger på at den er til stor hjelp.

Tjenesten har åpningstider på telefon mandag og torsdag 12.00 til 17.00. Den kan også kontaktes via kontaktskjema på slettmeg.no eller per epost.

Slettmeg.no utgir egen årsrapport med statistikk som blir mye brukt.

ID-TYVERI

Nettvett.no gir deg informasjon om forebygging og håndtering av ID-tyveri

NorSIS bidrar til å

- Forebygge ID-tyveri
- Støtte deg som enkeltperson og organisasjonen som har blitt utsatt for ID-tyveri

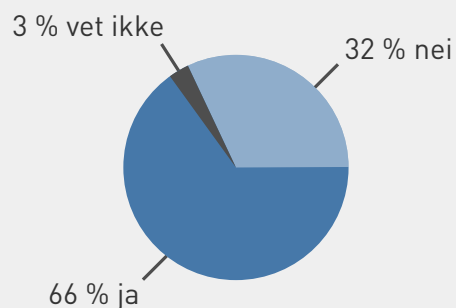
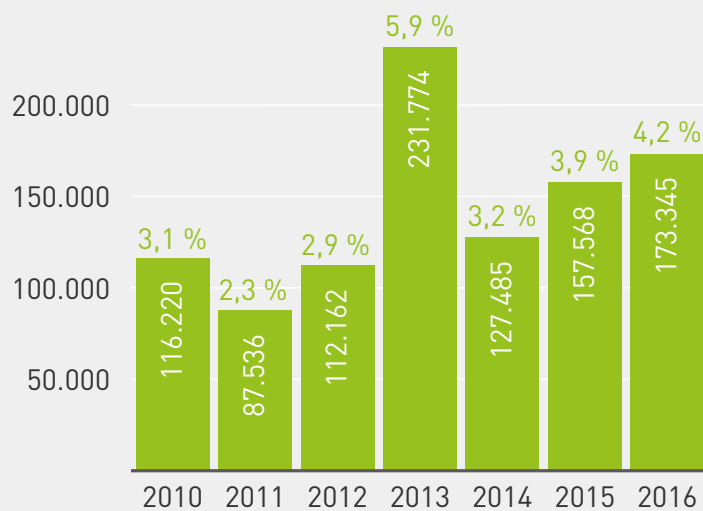
Arrangement

- NorSIS arrangerer årlig i februar en IDentitetskonferanse.
- NorSIS arrangerer Stopp nettsvindelforum 2-3 ganger i året
- NorSIS deltar som aktør i Nasjonalt ID-nettverk

Årlig undersøkelse

2010–2016

Andelen av den norske befolkningen over 18 år som har blitt utsatt for ID-tyveri de siste to år

2016:
Anmeldte du ID-tyveri du har vært utsatt for?

ID-tyveri

NorSIS drev ID-tyveriprojektet fra 2008 og frem til 2016. I 2016 gikk NorSIS over i en fase hvor fokuset rettet seg mer mot tjenestelevering knyttet til identitetstyveri mot borgere og virksomheter. NorSIS jobber med å forebygge ID-tyveri og hjelper ofre med veiledning og rådgivning for å sperre deres identitet mot bruk i svindel. Vi bistår også med veiledning og rådgivning i å få tilbake kontrollen over egen identitet både fysisk og digitalt. I 2016 overførte vi nettsiden idtyveri.info til nettvett.no. I undersøkelsen ID-tyveri og sikkerhet for egen identitet fikk vi tilbakemelding på at langt flere kjenner til nettvett.no enn hva som tidligere har vært tilfelle med idtyveri.info. Dette ser vi på som en mulighet til å nå ut til enda fler enn før med informasjon om id-tyveri generelt.

Den årlige konferansen IDentitet ble gjennomført i februar under tema IDentitet 2016 – Sikker Digitalisering. Konferansen ble gjennomført med 181 deltakere og viser at det er interesse for en slik samlingsarena der store deler av offentlig og privat sektor innenfor identitetsområdet møtes for å diskutere problemstillinger

En effektivisering av plattformene til NorSIS har bidratt til noen utfordringer knyttet til selvtestene for ID-tyveri som ble lansert i 2009 (enkeltpersoner) og 2011 (næringslivet). På grunn av mindre markedsføring av denne testen har ikke bruken av testene økt i 2016. Vi begynte i 2016 å konsolidere og effektivisere NorSIS sine plattformer og vil i den sammenheng utvikle ny plattform for de omtalte testene i 2017.

Den årlige spørreundersøkelse med tusen respondenter gjennomføres for å etablere et bilde av hvor mange som utsettes for ID-tyveri. Undersøkelsen fra 2016 indikerer at så mange som 177.000 personer opplevde at noen utnyttet deres identitet til å begå straffbare handlinger de to siste år. I år spurte vi også hvorvidt disse 177.000 tilfellene av ID-tyveri hadde blitt anmeldt. Kun 32% svarte JA og 66% svarte Nei. Dette viser store mørketall innenfor anmeldelser av ID tyveri og noe vi må jobbe med i tiden som kommer. Tallene for ID-tyveri stiger og i seg selv er 177.000 et høyt tall. Når det er sagt er det også en utfordring av omfanget av enkeltsaker øker på en måte som gjør at ofrene blir mer skadelidende. I mange tilfelle henviser politiet ofre for ID-tyveri til NorSIS. Dette gjør at NorSIS oppnår tildels stor kontakt med ofre for identitetstyveri og blir godt kjent med mange av problemstillingene på området.

Innenfor ID-feltet bidrar også NorSIS inn i nasjonalt ID-nettverk. Dette er en arena hvor de fleste forvaltningsenheter innenfor id-området i offentlig og privat sektor deltar. Forumet ledes av Nasjonalt ID-senter

ID-tyveriprojektet har siden starten i 2009 og frem til avviklingen i 2016 etterlyst – og arbeidet for – en bedre nasjonal identitetskontroll, med helhetlige rutiner for og tilnærminger til håndtering av dokument- og identitetsverifisering. NorSIS ønsker også i 2016 å poengtere behovet for en overordnet styringsenhet og strategi på feltet, på tvers av sektorer.

177.000 personer opplevde at noen utnyttet deres identitet til å begå straffbare handlinger de to siste årene

Mål- og innsatsområde 2:

FORMIDLING

NorSIS er en formidler. Senteret har en ekspertrolle i media, og tilbyr attraktive arenaer for å utveksle erfaringer og øke kompetansen innen informasjonssikkerhetsområdet. Dette søkes særlig oppnådd gjennom offentlig tilstedeværelse og ved å imøtekomme henvendelser fra media.

Media

NorSIS bruker media systematisk for å nå bredt ut med informasjon og forebyggende tiltak. Med en sterk posisjon bygd opp over lang tid får senteret hyppige mediehenvendelser, og opptrer ofte i den ønskede og etablerte uavhengige ekspertrollen. NorSIS ble i 2016 ofte brukt som kilde på sentrale tema som nettsvindel og ID-tyveri, CEO-svindel, cyberangrep, datakriminalitet, nettmobbing og krenkelser. I tillegg kommer overordnede tema, inklusive kommentarer knyttet til sikker digitalisering av Norge, åpenhet om IKT-hendelser, politiets innsats mot cyberkriminalitet, og arbeid i offentlige utvalg og råd.

Mediestrategien innbefatter en prioritering av hvilke kanaler NorSIS skal bruke for å nå sine målgrupper, for å skape effekt. NorSIS har valgt en strategi basert på faglig posisjon og god kontakt med media, og benytter derfor ikke betalt annonsering. NorSIS jobber både reaktivt og proaktivt med media i henhold til å støtte opp rundt det å sikre at befolkningen forholder seg til det trusselbildet og tiltak som også bekreftes via trusselrapporter fra NSM, PST, E-tjenesten og Kripes.

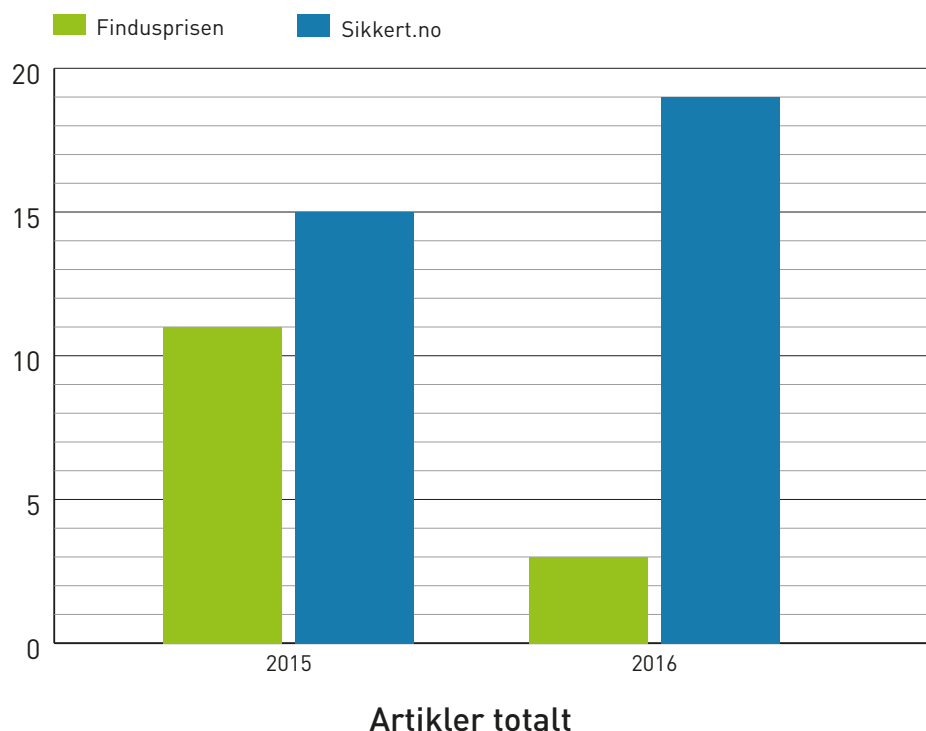
Sosiale medier har stor gjennomslagskraft og gir god spredning av publiserte artikler og filmsnutter. Medieutviklingen har ført til at NorSIS legger større vekt på å være til stede i sosiale medier, med Facebook som hoved-

NorSIS er en formidler

NorSIS er en etter-spurt kunnskapskilde og kommentator

Etterspørselen etter informasjon øker når en hendelse får medieoppmerksomhet

ARTIKLER TOTALT FOR FINDUSPRISEN OG SIKKERT.NO, 2015–2016

plattform. I 2016 økte antall følgere på Facebook-kontiene til NorSIS (3.600) og slettmeg.no (8.500). (NettVett har ca 2300 følgere på Facebook) NorSIS-medarbeidere har i tillegg følgere på sine respektive Twitter-kontoer.

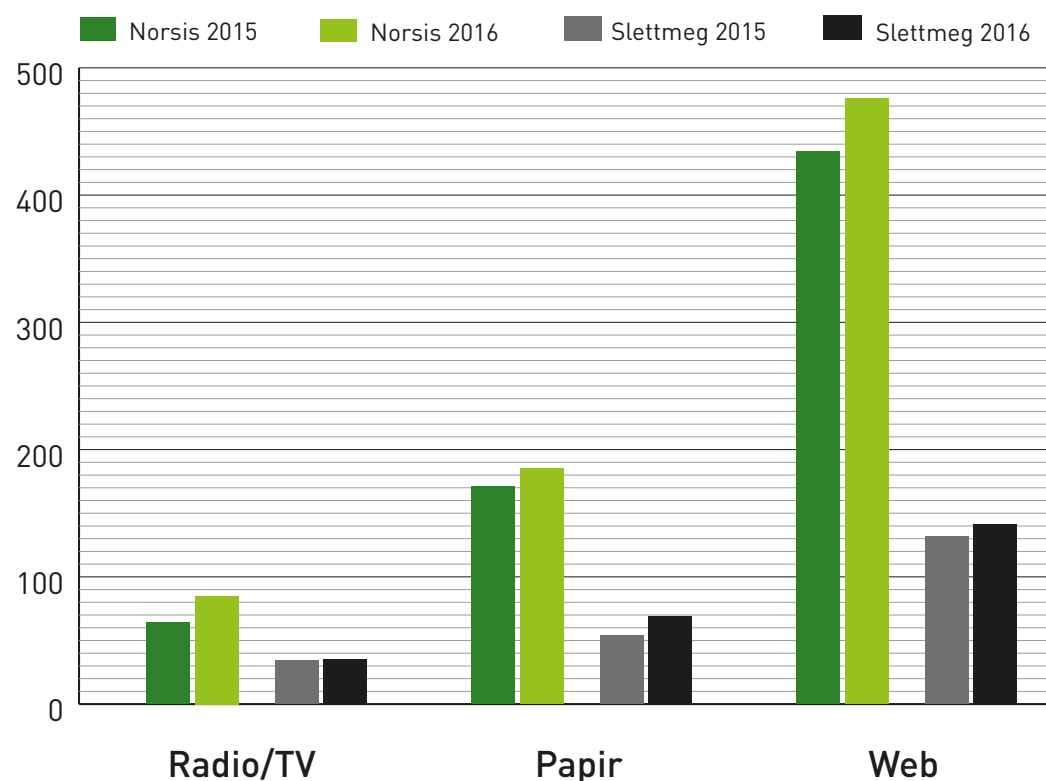
NorSIS hadde i 2016 i alt 1012 medieoppslag i form av artikler i tradisjonell presse, innslag på radio og tv samt i nettbaserte medier. Det ga et gjennomsnitt på 19,4 per uke. Fordelingen prosentvis fordelt – NorSIS 74%, Slettmeg.no 42%, Sikkert.no 2% og Fidus 1%.

Møteplasser

NorSIS har utviklet egne, og benytter andres møteplasser for å formidle informasjon og dele kunnskap for å skape nettverk. Dette ble videreført i 2016, særlig ved Nasjonal sikkerhetsmåned og Sikkerhetstoppmøtet. Som uavhengig aktør har NorSIS tilgang til aktører i både offentlig og privat sektor, og kan ikke minst gjennom egne arenaer invitere til tverrsektorielt samarbeid.

For første gang i 2016 ble også avslutningskonferansen til sikkerhetsmånedens også arrangert i Oslo i samarbeid med KPMG, i tillegg til tilsvarende arrangement i Gjøvik med NTNU CCIS.

TILSTEDEVÆRELSE I MEDIA, OG FORDELING, 2015–2016

NASJONAL SIKKERHETSMÅNED

Et nasjonalt løft for en trygg digital hverdag

Nasjonal
sikkerhetsmåned

Mål for kampanjen

- Reflekterte digitale innbyggere
- Ansvarsbevisste virksomheter
- Et motstandsdyktig samfunn

Nøkkeltall

2016

17

Dedikerte
samarbeidspartnere

38.976

Distribuerte sikkerhetspåminnelser

45

Foredrag

21

Arrangementer

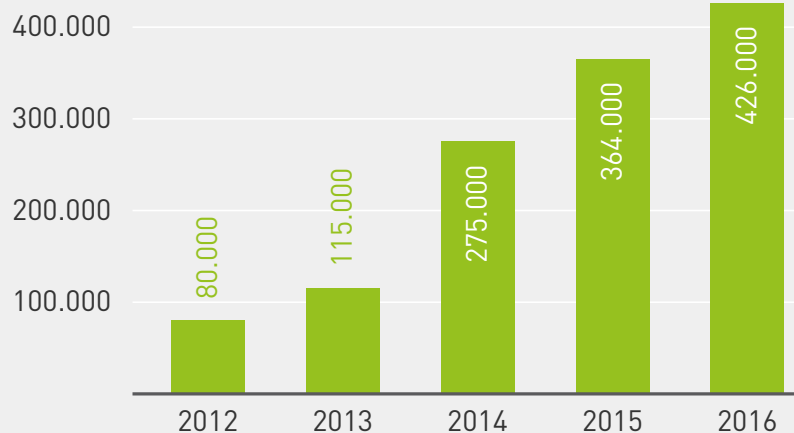

224

Virksomheter kjøpte
opplæringspakken

E-læring 2012-2016

Personer som mottok e-læring

Nasjonal sikkerhetsmåned – en arena for et nasjonalt samarbeid.

Nasjonal sikkerhetsmåned er en nasjonal dugnad og arena som samler næringsliv og det offentlige om et felles mål om en sikrere digital hverdag for alle. Samfunnet nasjonalt og internasjonalt digitaliseres og medfører økt verdiskapning og effektivisering. Dette betyr omstilling av kjente samfunnsfunksjoner, nye bransjer, nye vaner og også et mer komplisert trusselbilde å forholde seg til. Dette er noe som berører oss alle både som privatpersoner og i jobb, og betyr også at vi alle må ta ansvar for vår egen digitale sikkerhet. Derfor er Nasjonal sikkerhetsmåned et viktig bidrag til samfunnet for å bevisstgjøre og forebygge, og dermed bidra til et tryggere digitalt samfunn. Kunnskap er ferskvare – og derfor er sikkerhetsmånedene like aktuell hvert år.

Totalt 17 dedikerte partnere fra både det offentlige og næringslivet bidro i 2016 til at sikkerhetsmånedene ble gjennomført for 7. gang. Hovedmålgruppen for kampanjen er alle typer virksomheter i Norge som vil være med for å lære mer om hvordan forebygge og møte dagens trusselbildet med riktige tiltak, samt de som vil bidra inn i kampanjen på ulikt vis for at alle skal få tilgang til viktig og riktig kunnskap.

At NorSIS er uavhengig muliggjør nettopp en bredde i type samarbeidspartnere fordelt mellom næringsliv, det offentlige, academia og internasjonalt.

NorSIS hadde i 2016 991 medieoppslag

AKTIVITETER I NASJONAL SIKKERHETSMÅNED, 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Partnere	19	28	27	32	17
NorSIS foredrag med samarbeidspartnere	30	30	66	48	45
Sikkerhetspåminnelser	20.142	28.062	30.091	23.053	38.976

Næringsliv

Noen samarbeidspartnere har vært med flere år på rad – som for eksempel KPMG, BITS og Coop. At store næringslivsaktører som Coop aktivt er med, er viktig signal overfor egen bransje, media og øvrig næringsliv. I tillegg muliggjør samarbeid økt spredning av forebyggende informasjon ut til befolkningen via både egne kanaler og media. Dette er spesielt viktig ved større nasjonale hendelser som rammer forbruker og SMB-markedet. (f. eks phishing).

Næringslivets sikkerhetsråd (NSR) er også en viktig samarbeidspartner som NorSIS nå er i prosess med å utvikle et varslingsystem for SMB-markedet. Et viktig tiltak for i fellesskap forebygge og sikre norske virksomheter og deres verdiskapning.

NorSIS arrangerte Nasjonal Sikkerhetsmåned for sjette gang i 2016.

Det offentlige

NorSIS har en lang historikk med å samarbeide med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Eksempelvis samarbeides det om forebyggende informasjon og veiledning og i det å få ut viktige informasjon og budskap knyttet til informasjonssikkerhet. Dette videreføres også i år. Andre aktører vi fører en aktiv dialog med er eksempelvis Difi, Kripos og Datatilsynet.

Akademia

NorSIS er lokalisert på Gjøvik NTNU Campus. Dette gir NorSIS tilgang til samarbeidsmuligheter med blant annet forskningsmiljøet Center for Cyber for Information and Security og NTNU Gjøvik. I tillegg er flere studenter ved NTNU ansatt i 50% stillinger knyttet til vår tjeneste Slettmeg.no og til øvrig ekstra arbeid for NorSIS.

Internasjonalt

Internasjonalt er ENISA NorSIS viktigste samarbeidspartner og et samarbeid som har eksistert de siste 7 årene. NorSIS er nasjonal koordinator for Nasjonal sikkerhetsmåned i Norge og har en sterk posisjon innad i ENSIA. Norge er ett av de land som er mest aktive i henhold til å engasjere partnere, næringsliv, arrangere foredrag, bruke media og skape positiv oppmerksomhet via opplæringspakken m.m.

NorSIS vil via våre etablerte arenaer fortsette med å legge til rette og videreføre samarbeid med partnere som støtter opp under bedre samhandling, og dermed forebygge og styrke Norge til å møte dagens og fremtidens digitale trusler.

Se øvrig dokumentasjon på sikkert.no/evaluering.

Samarbeid om Nasjonal Sikkerhetsmåned

NorSIS arrangerte i oktober 2016 Nasjonal sikkerhetsmåned for sjette gang.

Kampanjens største volum besto også i 2016 av utstrakt bruk av opplæringspakken, med e-læring, materiell og sikkerhetspåminnelser. 426.000 ansatte ved norske bedrifter (15,3 prosent av landets aktive arbeidsstokk) fikk tilgang til e-læring med utspring i pakken. Sammenlignet med 2016 var det særlig en økning i antall deltakende småbedrifter. Vel 38.000 påminnelser ble sendt ut til norske virksomheter. Mange utarbeidet også eget materiell. Samarbeidspartnere og støttespillere, fra både offentlig og privat sektor, er avgjørende for å kunne gjennomføre sikkerhetsmåned. I 2016 deltok 17 dedikerte partnere. Tabellen under viser utviklingen i de siste årene.

(Se <https://sikkert.no/om-nasjonal-sikkerhetsmaned/>)

Samarbeidspartnerne bidro på ulike måter til økt aktivitet og fokus på informasjonssikkerhet før, under og etter oktober måned. De har rapportert om interne aktiviteter med opplæring, eksterne kampanjer mot kunder og andre, og foredrag for andre virksomheter. Partnerne ønsker å bidra i dugnaden, og ser det som en god anledning til å rette oppmerksomhet mot et viktig tema. Samtidig gir det dem en god anledning til å profilere seg og sin sikkerhetsvirksomhet.

Aktive bidragsytere 2016 (finansielt eller materielt)

- Coop
- KPMG
- BITS
- NSR
- Kripos
- Uninett
- Ikomm
- British Embassy
- NSM
- Evry
- Den norske dataforeningen
- Datatilsynet
- Fretex
- Kins
- NITO
- NorgesGruppen
- Lindorff
- NTNU
- Kahoot
- Junglemap bidro med opplæringspakken
- ENISA/Eier og utvikler kampanjen sentral hos EU

Foredrag

NorSIS holdt i 2016 i alt 47 foredrag, med 3.105 tilhørere, mot 66 året før. Nedgangen i antall arrangement skyldes både en prioritering mellom flere krevende oppgaver for en begrenset stab. Særlig tidkrevende utredningsoppgaver medførte behov for en strengere vurdering av effekten av deltakelsen på ulike arrangement. Like fullt er foredrag en viktig måte å nå målgruppene på, både for å formidle og opplyse, og til nettverksbygging og dialog. NorSIS opprettholdt sitt gode skussmål som en attraktiv formidler gjennom foredrag og demonstrasjoner.

For å skape interesse for og kunnskap om informasjonssikkerhet har NorSIS utviklet reelle demonstrasjoner for å vise hvordan en angriper kan ta over en datamaskin eller mobiltelefon, og gå inn i tjenester som Facebook. Demonstrasjonene er mye etterspurt.

Slik skapes økt forståelse og aksept for risiko, og hvordan en kan beskytte seg

NorSIS har utviklet reelle demonstrasjoner for å vise hvordan en angriper kan ta kontroll over en datamaskin eller mobiltelefon

Mål- og innsatsområde 3:

TILRETTELEGGING

NorSIS er en tilrettelegger. Senteret skal tilrettelegge samarbeidsfora og bidra til å skape nettverk og samordne aktivitet som fremmer informasjonssikkerhet. Dette skal oppnås gjennom de aktiviteter som er beskrevet nedenfor.

Tilrettelegging er viktig. De store samfunnsutfordringene knyttet til digitaliseringen og dens sikkerhetssårbarhet viser behovet for bredt samarbeid: Tverrfaglig og sektorovergripende så vel som både nasjonalt og internasjonalt. Tilrettelegging for nettverksbygging er en nøkkel.

Hovedaktivitet 2016

NorSIS er tuftet på samarbeid, og tilrettelegger for flere arenaer for samarbeid. Senteret er selv en del av et nettverk og bidrar til å bygge flere. Det er i senteret fokus på aktører hvor man kan ha langvarig relasjon og samarbeid. Flere av prosjektene har samarbeidspartnere som skiftes hvert år, men det startet i 2016 og arbeides for mer langsiktige relasjoner med riktige partnerskap for å ivareta samfunnsoppdraget.

Måloppnåelse 2016

NorSIS oppfylte sitt mål om å ta en aktiv rolle som brobygger, nettverksaktør og katalysator, og lyktes i 2016 med å utvikle gode samarbeid med verdifulle partnere. Dermed er både eget og andre nettverk som vil fremme informasjonssikkerhet i Norge blitt ytterligere styrket.

Nettverk

NorSIS skal bidra til en tryggere og mer robust digital hverdag for en bred målgruppe: I realiteten hele Norges befolkning. Som en liten organisasjon med små ressurser er det begrenset hva senteret selv kan gjøre. NorSIS er derfor avhengig av å arbeide sammen med andre, i partnerskap og nettverk. Dette er samtidig avgjørende for å bibeholde og utvikle egen kompetanse. Ved at kunnskap deles, styrkes samfunnets samlede kompetanse og motstandskraft.

NorSIS la også i 2016 stor vekt på å etablere og videreutvikle gode relasjoner til et bredt spekter av aktører i offentlig, privat og frivillig sektor. I stor utstrekning tilrettelegges kontaktskaping og relasjonsbygging ved egne møter, seminarer og konferanser.

Nasjonalt nettverk

NorSIS samarbeider tett med offentlige aktører. På myndighetsnivå var det også i 2016 aktivt samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet, og etatene Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom), så vel som

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og Datatilsynet. Det viktige samarbeidet med kommunesektoren ble videreført blant annet gjennom Kommunal Informasjonssikkerhet (KInS) og arbeidet med kommune-CERT.

I tillegg jobber NorSIS aktivt med å utvide sitt kontaktnett til å omfatte flere relevante departement som Kommunal og fornyingsdepartementet (KMD) og med å etablere dialog med utvalgte Stortings komiteer som eksempel justiskomiteen.

NorSIS er en tilrettelegger

NorSIS har et godt samarbeid med verdifulle partnere

NorSIS er avhengig av å arbeide sammen med andre i partnerskap og nettverk

I privat sektor videreførte NorSIS samarbeidet med flere aktører som Accenture, KPMG og Coop. Vår uavhengighet, gir rom for det å være både samarbeidspartner og pådriver. Det gir et handlingsrom som er godt motatt av samarbeidspartnere. Mye av samarbeidet er knyttet til interne og eksterne aktiviteter som sikkerhetsmåned, seminarer og konferanser. Andre partnerskap er knyttet til prosjekter, media og fellestiltak.

Eksempel: Coop har ca 1,2 millioner medlemmer. Disse når Coop ut til via sine kundemagasiner, nettbutikk og nettsider. NorSIS når via sitt samarbeid med Coop dermed ut via nevnte Coop kanaler til forbrukere som f. eks pensjonister og de som ikke er i arbeid – og som dermed ikke får opplæring innen informasjonssikkerhet. Coop henviser da til f. eks både NettVett, Slett-Meg og Nasjonal sikkerhetsmåned – slik at NorSIS sammen med Coop når ut med viktig forebyggende informasjon om f. eks nettsvindel.

Akademiske miljøer inngår i nettverket, blant dem NTNU Høgskolen i Gjøvik og Center for cyber and Information Security (CCIS). Det er også nært samarbeid med flere responsentre (CERTer), herunder NorCERT og sektorvise som Finans-CERT. NorSIS er med i flere sammenslutninger, inklusive Næringslivets sikkerhetsråd (NSR) som senteret har et aktivt samarbeid med.

2016 bidro NorSIS spesielt til nettverksbygging gjennom Nasjonal sikkerhetsmåned, som er én stor arena med mange små – og med mange nettverk i sving. Månedens er ett av landets viktigste tiltak for å skape bredt samarbeid og samordnet innsats, på tvers av sektorer. Som ansvarlig får NorSIS styrket eget nettverk og skapt fruktbare samarbeidsrelasjoner. Sikkerhetsmånedens har etablert seg som en svært viktig arena for samarbeid og åpenhet, som igjen bidrar til et mer robust digitalt Norge.

NorSIS samarbeider med flere utenlandske aktører

Internasjonalt nettverk

I 2016 ble NorSIS sitt samarbeid med EUs sikkerhetsorgan European Union Agency for Network and Information Security (ENISA) videreført. ENISA er ansvarlig for Nasjonal sikkerhetsmåned som de oppfordrer alle EU-land til å gjennomføre. NorSIS har siden 2011 vært nasjonal koordinator for Nasjonal sikkerhetsmåned i Norge, og bidrar aktivt inn i ENISA`s planlegging av kampanjen.

NorSIS deltok med foredrag på kickoff-konferansen for European Cyber Security Month (ECSM) i september - 2016. NorSIS deltar også på møter og evalueringer i regi av ENISA. NorSIS samarbeider også med Europols Cyber Crime Center, og mottar og deler ukentlige oppsummeringer av cybertrusler og hendelser fra EC3.

Gjennom ENISA deltar NorSIS i et skandinavisk kommunalt og fylkeskommunalt samarbeid. Kontakt med skandinaviske CERTer bidrar til et oppdatert bilde over trusler og hendelser som berører virkeområdet til NorSIS.

Øvrig kontakt med utenlandske aktører som videreføres er Digitaliseringsstyrelsen i Danmark, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i Sverige, Kommunikationsverket (Ficora) i Finland; og Scottish Business Resilience Center (Skottland).

NorSIS har en unik posisjon som uavhengig ekspert

Konferanser

NorSIS har etablert møteplasser også i form av konferanser. De tilrettelegges for ulike målgrupper, og har en naturlig aktivitetstopp under sikkerhetsmånedens i oktober. I 2016 ble det avholdt 13 konferanser, samme som i 2015. Det var 878 personer som deltok.

DEL 2: VIRKSOMHET OG RESULTATER

Konferansene er ressurskrevende, men viktige, også fordi de samler nøkkelpersoner fra sentrale samfunnsaktører. Og ikke minst skaper de viktige møteplasser for representanter for offentlig og privat sektor. Derved bygges sektorovergrepene fagnettverk.

Oppsummert om NorSIS i media og virkemidler

NorSIS er en liten organisasjon med hele Norge som målgruppe. En målgruppe vi må nå uten markedsføringsbudsjett, men ved å jobbe aktivt med media og bruke ulike kommunikasjonsiltak i sosiale medier. NorSIS har et aktivt nettverk inn til norsk media som gjør at vi jobber både reaktivt og proaktivt. Vi jobber alene eller med samarbeidspartnere i det å nå ut med riktig informasjon i riktige kanaler. Mediebildet endre seg også som følge av digitaliseringen. Dette medfører at også NorSIS må tenke nytt i det å ha en effektiv kommunikasjon som når ut. Derfor vil NorSIS i tiden fremover vektlegge utbedringer i sin tilstedeværelse og bruk av sosiale medier. Det kan f.eks være å etablere flere plattformer innen sosiale medier som SnapChat. I tillegg ser vi også at bruk av ambassadører med stor påvirkningskraft overfor våre ulike målgrupper – også kalt "influencers" – er viktig for NorSIS både nasjonalt og internasjonalt. Det å identifisere "influencers" er et viktig, langsiktig og pågående arbeid som tar tid å følge opp.

KONFERANSER 2016

Arrangement	Tid og antall	Om arrangementet
Security Divas	14.–15.01.2016 138 deltakere	Konferansen har siden den ble etablert i 2010, utviklet seg til å bli et viktig nettverk for kvinner som studerer eller arbeider med informasjonssikkerhet.
Sikkerhetstoppmøte #1	21.01.2016 44 deltakere	Toppmøte med industrispionasje som tema; arrangert i samarbeid med Høgskolen i Gjøvik, PwC og Microsoft.
Cyber Crisis Management & Preparedness	02.03.2016 100 deltakere	Konferanse rettet mot næringslivet med fokus på beredskap og forebygging av hendelser, i samarbeid med; KPMG, Den britiske ambassaden og NorSIS.
IDentitet 2016	10.02.2016 169 deltakere	Konferanse om erfaringer fra ulike miljøer som jobber med identitet eller identitetsforvaltning; arrangert i samarbeid med Oberthur.
Nettvindelforum	15.03.2016 20 deltagere	Bransjemøte om erfaringsutveksling og forståelse av det overordnede trusselbildet, knyttet til nettvindel.
Sikkerhetstoppmøte #2	20.04.2016 42 deltakere	Toppmøte om digitalisering og balansen mellom næringsutvikling og sikkerhet; i samarbeid med Høgskolen i Gjøvik, PwC, Microsoft og Lyse.
Security Divas i Brussel	25.–26.04.2016 30 deltakere	Sammen med strategisk samarbeidspartner Accenture, arrangerte NorSIS Security Divas en workshop i April 2016 innen informasjonssikkerhet.
Pressekonferanse	01.10.2016 40 deltakere	Pressekonferanse som åpning av Nasjonal sikkerhetsmåned, med statssekretær fra Justis- og beredskapsdepartementet.
Sikkerhetstoppmøte i Bergen	19.10.2016 22 deltakere	Toppmøte om utfordringer ved overvåking og åpenhet, som del av Sikkerhetsmåned og Dataforeningens Sikkerhetssymposium.
SikkertNOK i Oslo	29.10.2015 70 deltakere	Et seminar med fokus på digital etterforskning; ble arrangert for første gang i Oslo og i samarbeid med KPMG.
SikkertNOK Gjøvik	29.10.2016 102 deltakere	SikkertNOK Gjøvik setter fokus på «Utvikling innen cyberforsvar, kapasiteter og operasjoner i militær struktur».
Kraft-IS	16.–17.11.2016 101 deltakere	Fagseminar om informasjonssikkerhet for kraftindustrien; arrangert i samarbeid med NVE.
Sikkerhetstoppmøte #3	24.11.2016 40 deltakere	Toppmøte om EUs personvernforordning; arrangert sammen med Høgskolen i Gjøvik, KPMG og Microsoft.

SAMARBEIDSRELASJONER 2016

Offentlige virksomheter	Private virksomheter	Internasjonale virksomheter	Andre virksomheter
<ul style="list-style-type: none"> Center for Cyber and Information Security Cyberforsvaret Datatilsynet Direktoratet for forvaltning og IKT Forbrukerrådet Folkeregisteret Forsvarets sikkerhetsavdeling Forsvarsdepartementet Fylkesmennene HelseCERT Høgskolen i Lillehammer Innovasjon Norge Justis- og beredskapsdepartementet Kommunal informasjonssikkerhet Kommunal- og moderniseringsdepartementet Kripos Politidirektoratet Nasjonale kommunikasjonsmyndighet Nasjonale sikkerhetsmyndighet Nasjonalt ID-senter NorCERT Norges vassdrags- og energidirektorat Norsk sikkerhetsforening Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet Osloskolen Politidirektoratet Politiet Politiets IT-tjeneste Riksrevisjonen Senter for IKT i utdanningen Skatteetaten Statkraft Uninett Universitetet i Bergen KS Bærum Kommune Østfold fylkeskommune Bergen kommune Haugaland og Sunnhordaland politidistrikt 	<ul style="list-style-type: none"> Abelia Accenture Atea Bedriftshelsetjenesten Innlandet Bits Cisco Coop DNB Eidsiva Bredbånd Eidsiva Energi Eraseme Evry FinansCERT Ikomm IKT-Norge iTET Junglemap Kongsberg Defence & Aerospace KPMG Microsoft mnemonic Nordea Næringslivets sikkerhetsråd PwC Sintef Raufoss Manufacturing Standard Norge Styrkr Tele2 TeliaSonera Telenor Virke Watchcom YouGov El-retur Fretex Lindorff NorgesGruppen Ricoh Norge Admincontrol Handelshøyskolen BI Marine Harvest Seniornett Cisco Sopra Steria Centrica Toten Sparebank Tine EFD Induction Skagen AS 	<ul style="list-style-type: none"> British Embassy Oslo – UK Trade & Investment (UK) Digitaliseringsstyrelsen (Danmark) European Union Agency for Network and Information Security (EU) Europol (EU) Europol /European Cybercrime Centre (EU) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Sverige) National Cyber Security Alliance (USA) Scottish Business Resilience Centre (UK) Stop.Think.Connect ITU 	<ul style="list-style-type: none"> Advokatforeningen Fagforbundet NITO Norsk utenrikspolitisk institutt Den norske dataforening ISACA Kahoot ISF

SECURITY DIVAS

En konferanse om informasjonssikkerhet for og med kvinner

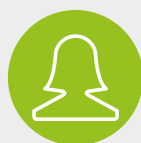

Mål for konferansen

NorSIS ønsker å ta vare på og forsterke sikkerhetsmiljøet med flere damer og bidrar på denne måten til nettverksbygging og faglige innspill til alle som er – eller ønsker å være involvert i informasjonssikkerhet.

Nøkkeltall

2016

10%

av de som jobber med informasjonssikkerhet er kvinner

165 medlemmer

i nettverket Security divas på LinkedIn

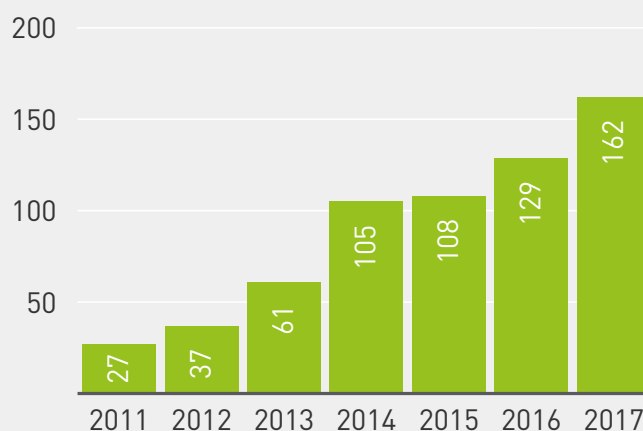
«Flinke foredragsholdere med innholdsrike foredrag. Mange flinke damer!»

«Utrolig interessante foredragsholdere med stor og tung kompetanse. Ble litt starstruck faktisk :-))»

Deltakere

2011–2017

Antall deltakere på Security Divas

I tillegg er det også viktig at NorSIS bruker kommunikasjonsverktøy som samsvarer med bruken i sosiale medier. Det vil si mer bruk og produksjon av filmsnutter fremover som både blir sett, delt og kommentert.

Jo mer effektiv kommunikasjon NorSIS kan iverksette alene og via samarbeid – jo flere kan vi nå med riktig budskap og forebyggende tiltak. Relasjon til media over tid er også viktig – så det jobbes aktivt med journalister ikke bare når det er hendelser som krever umiddelbar oppfølging, men også i det å dele kunnskap og informasjon som er åpen og som kan bidra til bedre forståelse hos journalistene – som igjen bidrar til at journalistene og media er med på å formidle et riktig og oppdatert trusselbilde, tiltak og dermed bidrar positivt til det forebyggende arbeidet.

Sikkerhetstoppmøte

NorSIS arrangerte i januar, april, oktober og november 2016 sikkerhetstoppmøter, for sjette år på rad. Rundebordskonferansene med avgrenset deltakelse (normalt 40) er i hovedsak myntet på sikkerhetsledere i norske virksomheter. Toppmøtene ble arrangert i samarbeid med NTNU CCIS, og Microsoft og KPMG fra privat sektor. Møtet under Nasjonal sikkerhetsmåned ble holdt i Bergen, i samarbeid med Dataforeningen i Hordaland.

Tema for møtene var: Risikoforståelse, Informasjonssikkerhetskultur, Åpenhet & Samarbeid og Beredskap & Øving.

Security Divas

NorSIS arrangerte i januar 2016 for sjette gang Security Divas. Formålet med fagkonferansen – med og for kvinner som arbeider med informasjonssikkerhet og IKT – er å bidra til faglig utvikling og rekruttering av kvinner til bransjen. På programmet sto blant annet digitalisering og sikkerhet; forskning og utdanning; lovbrudd og tilsyn. Arbeidet med Security Divas er en viktig del av den internasjonale nettverksbyggingen. I 2016 hadde NorSIS i samarbeid med Accenture ansvaret for et spor om informasjonssikkerhet på konferansen Women in Computing til EU i Brussel.

NorSIS arrangert i 2016 sikkerhetstoppmøtet for sjette gang

Formålet med Security Divas er å bidra til faglig utvikling og rekruttering av kvinner til bransjen

Mål- og innsatsområde 4:

KUNNSKAPSUTVIKLING

NorSIS er en kunnskapsutvikler. Senteret skal identifisere, samle og analysere kunnskap om informasjonssikkerhet – som så foredles og formidles til samfunnet. Kunnskap utvikles også gjennom egne aktiviteter og i samarbeid med andre aktører. Formidling tilpasset behovet til målgruppens behov er et fundament for virksomheten.

Kunnskapsutvikling er viktig. Behovet for kunnskap om digitaliseringens muligheter, cybertrusler og sårbarheter øker. Kunnskap er grunnlaget for å forstå, for å trekke slutninger og anviser løsninger. Eksisterende kunnskap suppleres fortløpende med ny viten.

NorSIS er en kunnskapsutvikler

Hovedaktivitet 2016

NorSIS ferdigstilte en forskningsprosjekt om den norske informasjonssikkerhetskulturen. Rapporten fra prosjektet ble offentliggjort under åpningen av Nasjonal Sikkerhetsmåned. Planlagt utredning del 2 av kompetansesenter for kommunesektoren ble utsatt til 2017.

Måloppnåelse 2016

NorSIS oppfylte sitt mål om å være en aktiv bidragsyter til å framskaffe ny kunnskap innenfor sitt kjerneområde: informasjonssikkerhet. Prosjektet informasjonssikkerhetskultur har høstet anerkjennelse både nasjonalt og internasjonalt og har vist stort potensiale for videre oppfølging senere år.

NorSIS akkumulerer kunnskap og genererer innsikt gjennom sin løpende virksomhet

Kunnskapsgenerering

NorSIS skal, gjennom egen aktivitet bidra til å utvikle og dele ny kunnskap. I enda større grad skal senteret bidra til å skape forsterket forståelse gjennom eksisterende kunnskap. Derfor skal egen kunnskapsutvikling ses i sammenheng med hva som finnes og hva som blir gjort i andre fagmiljø. Følgelig er nettverksbyggingen NorSIS bedriver, og de mange samarbeidsrelasjoner som senteret er med på å skape, av avgjørende betydning for å samle kunnskap om og fostre forståelse for informasjonssikkerhet i målgruppene og hos myndighetene.

NorSIS akkumulerer kunnskap og genererer innsikt gjennom sin løpende virksomhet. Ved å samle og systematisere, analysere og dele erfaring fra veiledningsvirksomheten skapes dypere offentlig forståelse for digitaliseringens trusler og samfunnets sårbarhet. Ikke minst er data fra slettmeget.no en vesentlig kunnskapskilde i det norske samfunn om krenkelser på nett. Kunnskap herfra, også i 2016 stilt til rådighet i en egen årsrapport, er etterspurt av media, myndigheter og næringsaktører. I tillegg genererer veiledningen av ID-tyveriofre og den årlige undersøkelsen om ID-tyveri viktig kunnskap. Ved siden av å skaffe empiri bidrar data fra disse aktivitetene til medieinteresse, og derved: Muligheter for å skape forståelse og fremme råd.

Kunnskapsbehov

NorSIS legger vekt på kunnskapsutvikling og analyse for best mulig å kunne løse sitt krevende samfunnsoppdrag. Samtidig som det finnes og fortløpende produseres ny kunnskap ser NorSIS, ut fra sitt ståsted og med sine målgrupper, behov for å sikre at kunnskapsgrunnlaget styrkes på særskilte områder. Dette gjelder særlig kunnskap om trusselbildet og sårbarheten til målgruppen og informasjonssikkerhetskulturen i Norge og norske virksomheter.

Kartlegging av informasjonssikkerhetskultur

NorSIS overrakte sin rapport om den norske informasjonssikkerhetskulturen til Statssekretær Hagesæter i september 2016. Rapporten oppsummerte studien som NorSIS gjennomførte i perioden august 2015 til august 2016, i samarbeid med en lang rekke norske virksomheter og fagpersoner innen informasjonssikkerhet.

I studien ble det utviklet en ny metode for å forstå og kartlegge informasjonssikkerhetskultur. I studien har NorSIS utviklet ny kunnskap som er svært verdifull for den videre utformingen av politikk på dette området. Den gir også et nytt grunnlag for å velge de riktige tiltakene i virksomheter, og for å evaluere hvilken effekt tiltakene har.

Noen av de viktigste funnene fra studien er:

- Frykt for digitale trusler fører til en digital nedkjølingseffekt, en motkraft til digitaliseringsarbeidet i privat og offentlig sektor
- Ulike grupper i samfunnet lærer om informasjonssikkerhet på svært ulike måter. Myndighetene tar ikke nok ansvar for opplæring, spesielt for de yngre og eldre aldersgruppene
- Det er lav bevissthet om netthigiene, altså hvilken effekt egne sikkerhetstiltak har på omgivelsene

Studien har blitt svært godt mottatt, både nasjonalt og internasjonalt. NorSIS planlegger årlig oppfølging av studien. *Se onepager på neste side.*

Prosjektet for måling av sikkerhetskultur har som hovedmål å utvikle ny kunnskap om hvordan befolkningen forholder seg til risiko ved digitalisering av samfunnet

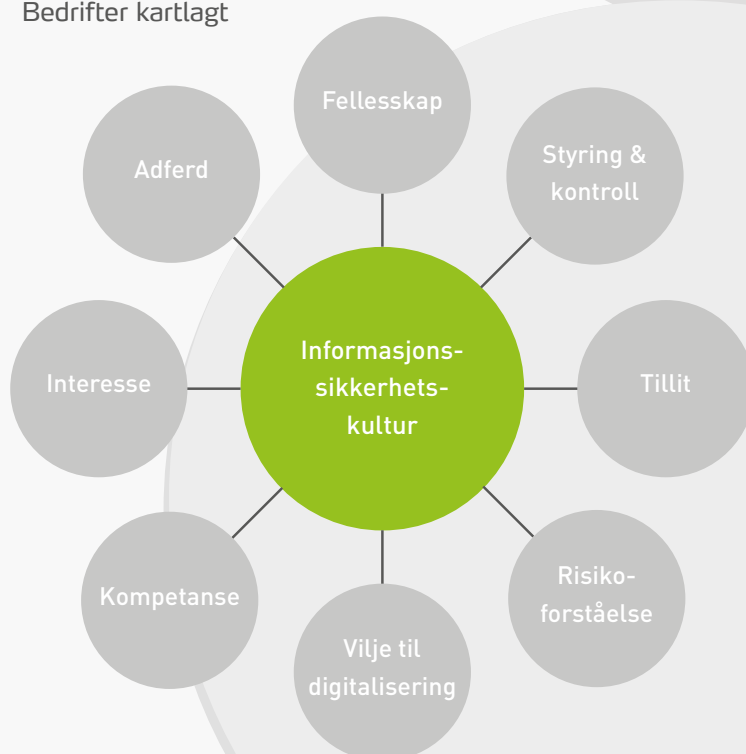
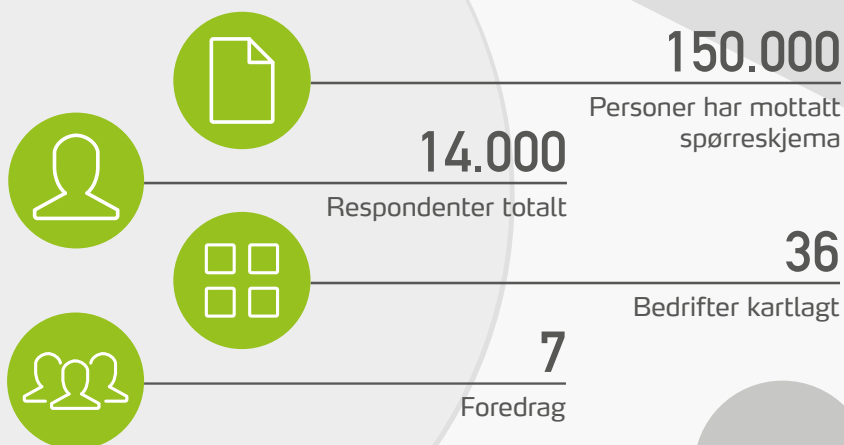
KARTLEGGING AV INFORMASJONS- SIKKERHETSKULTUR

Mål for aktiviteten

- Årlig innsamling av data om informasjonssikkerhetskultur på nasjonalt nivå og fra næringslivet.
- Produsere et godt grunnlag for utvikling av politikk innen informasjonssikkerhet
- Produsere et beslutningsgrunnlag for sikkerhetstiltak i norske bedrifter og virksomheter

Nøkkeltall

2016

Beretning og regnskap

Norsk senter for informasjonssikring ÅRSBERETNING 2016

Virksomhetens art og hvor den drives

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) er en medlemsorganisasjon beliggende i Gjøvik. Organisasjonen leier lokaler fra NTNU.

Medlemmene samles til et årsmøte og de velger også organisasjonens styre. Årsmøtet er organisasjonens høyeste myndighet. Halvparten av styret er på valg hvert år, etter innstilling fra en valgkomite. Styret velger selv sin nestleder og ansetter daglig leder. Det ble i 2016 gjennomført 4 styremøter.

Rettsvisende oversikt over utvikling og resultat

NorSIS hadde i 2016 en omsetning på nkr 15 014 821, med et overskudd på nkr. 393 878. Sammenlignet med 2015 ble omsetning redusert med nkr. 679 008. Selskapet har hatt en omsetningsreduksjon på 4,5 %, mens resultatgraden er uendret. Dette skyldes flere forhold, blant annet reduksjon i antall ansatte deler av året. Selskapet har en egenkapitalandel på 52,51.

Styret mener at årsregnskapet gir et rettsvisende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Forsknings- og utviklingsaktiviteter

NorSIS ferdigstilte i 2016 et forskningsarbeid om informasjonssikkerhetskultur. Rapporten "Den norske informasjonssikkerhetskulturen" er basert på resultatene som har fremkommet. Prosjektet ble finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet og gjennomført i samarbeid med 40 virksomheter. Cyberforsvaret bidro med ekspertkompetanse i prosjektet.

Fortsatt drift

Årsregnskapet for 2016 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. Det bekreftes herved at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

Arbeidsmiljø

Styret mener arbeidsmiljøet i selskapet er tilfredsstillende. Det har ikke vært skader eller ulykker i 2016. Samlet sykefravær har vært 64 dager, hvilket utgjør 3,1 %.

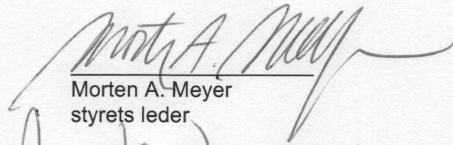
Likestilling

Bedriften har 8 ansatte, hvorav 4 menn og 4 kvinner. Styret består av 4 menn og 3 kvinner, hvorav en er ansattrepresentant og en er observatør fra Justis- og beredskapsdepartementet. Styret har ut fra en vurdering av antall ansatte og stillingskategorier ikke funnet det nødvendig å iverksette spesielle tiltak med hensyn til likestilling.

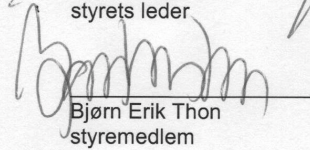
Ytre miljø

Bedriften forurenses ikke det ytre miljø.

Oslo, 05.04.17

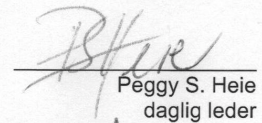
Morten A. Meyer
styrets leder

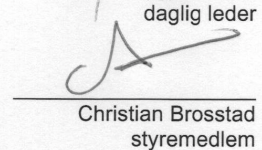
Bjørn Erik Thon
styremedlem

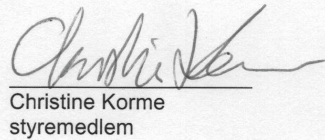
Kristine Beitland
styremedlem

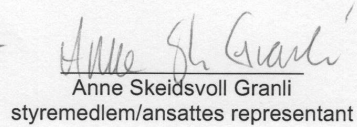
Peggy S. Heie
daglig leder

Christian Brosstad
styremedlem

Christine Korme
styremedlem

Anne Skeidsvoll Granli
styremedlem/ansattes representant

Uttalelse fra ledelsen

Deloitte AS
Att.: **Geir Bergum Pettersson**
Trondhjemsvegen 3
2821 Gjøvik

5. april 2017

Dette brevet sendes i forbindelse med Deres revisjon av regnskapet for Norsk senter for informasjonssikring for året som ble avsluttet den 31. desember 2016, med det formål å kunne konkludere om hvorvidt regnskapet i det alt vesentlige gir et rettviseende bilde i samsvar med Regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

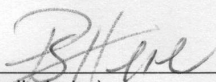
Vi bekrefter etter beste evne og overbevisning, og etter å ha foretatt de forespørsler vi har ansett som nødvendige for å innhente de nødvendige opplysninger at:

Regnskap

- Vi har oppfylt vårt ansvar som fastsatt i vilkårene for revisjonsoppdraget datert 19.12.2011, vedrørende utarbeidelsen av regnskapet i samsvar med lov og forskrifter, og bekrefter at regnskapet gir et rettviseende bilde i samsvar med Regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- Vi bekrefter at viktige forutsetninger som er brukt av oss ved utarbeidelsen av regnskapsestimater, herunder regnskapsestimater målt til virkelig verdi, er rimelige, og at all relevant informasjon tilgjengelig på 5. april 2017 knyttet til virkelig verdi vurdering og vesentlig estimater er tatt hensyn til.
- Vi bekrefter at det er tatt tilstrekkelig hensyn til og opplyst om forhold til nærstående parter og transaksjoner med disse i overensstemmelse med kravene i Regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- Vi bekrefter at hendelser og transaksjoner som ledelsen er blitt oppmerksom på og som har funnet sted frem til 5. april 2017 og som etter Regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge medfører korrigering eller omtale, er korrigert eller omtalt.
- Vi bekrefter at regnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon eller mangler. Virkningen av ikke-korrigert feilinformasjon er uvesentlig, både enkeltvis og samlet for regnskapet sett som helhet.
- Vi bekrefter at vi har påsett at selskapets regnskap og formuesforvaltning av betydning for regnskapet er gjenstand for betryggende kontroll, herunder slik intern kontroll som vi finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et regnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.
- Vi bekrefter at selskapets kontrolloppstilling over registrerte og innberettede beløp er utarbeidet og rapportert i samsvar med lov og forskrift, herunder også krav til rettidig innsendelse av rapporteringen.
- Vi bekrefter at alle kjente faktiske eller mulige rettsvister og krav som kan ha slik betydning at de må tas hensyn til ved utarbeidelsen av regnskapet, er gjort kjent for revisor og er redegjort for og gitt tilleggsopplysninger om i samsvar med Regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- Vi bekrefter at ledelsen erkjenner sitt ansvar for utformingen, iverksettelsen og vedlikeholdet av intern kontroll for å forhindre og avdekke misligheter.

Opplysninger som er gitt

- Vi har gitt revisor:
  - Tilgang til all informasjon som vi er kjent med, og som er relevant for utarbeidelsen av regnskapet, som for eksempel regnskapsregistreringer, dokumentasjon og øvrige forhold,
  - Ytterligere informasjon som revisor har bedt om fra oss for revisjonsformål, og
  - Ubegrenset tilgang til personer i Norsk senter for informasjonssikring som det etter revisors vurdering er nødvendig å innhente revisjonsbevis fra.
- Vi bekrefter at alle transaksjoner er registrert i regnskapsposter og reflektert i regnskapet.
- Vi har gitt revisor opplysning om resultatene av vår vurderinger av risikoen for at regnskapet kan inneholde vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter.
- Vi har gitt revisor alle opplysninger om eventuelle misligheter eller mistanker om misligheter som vi er kjent med og som kan ha påvirket Norsk senter for informasjonssikring, og som involverer:
  - Ledelsen,
  - Ansatte som har en betydningsfull rolle i forhold til intern kontroll, eller
  - Andre hvor misligheten kunne hatt en vesentlig virkning på regnskapet.
- Vi har gitt revisor opplysning om alle eventuelle påstander eller mistanker om misligheter som kan ha påvirket Norsk senter for informasjonssikrings regnskap og som er kommunisert av ansatte, tidligere ansatte, analytikere, tilsynsmyndigheter eller andre.
- Vi har gitt revisor informasjon om alle kjente tilfeller av manglende overholdelse eller mistanke om manglende overholdelse av lover og forskrifter, og som kan ha vesentlig virkning på regnskapet.
- Vi har gitt revisor opplysninger om identiteten til Norsk senter for informasjonssikrings nærstående parter og alle forhold til nærstående parter og transaksjoner med disse som vi er kjent med.

_____
(Daglig leder)

NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING

RESULTATREGNSKAP FOR 2016

	Note	2016	2015
DRIFTSINNETEKTER OG KOSTNADER			
Salgsinntekt	7	15 014 151	15 693 829
Annen driftsinntekt		670	0
SUM DRIFTSINNETEKTER		15 014 821	15 693 829
Varekostnad		1 348 236	2 121 431
Lønnskostnad	2	10 152 975	9 994 403
Annen driftskostnad	2, 4	3 164 309	3 211 034
SUM DRIFTSKOSTNADER		14 665 520	15 326 868
DRIFTSRESULTAT		349 301	366 960
FINANSINNETEKT OG FINANSKOSTNAD			
Annen renteinntekt		20 724	32 536
Annen finansinntekt		26 753	4 014
Annen rentekostnad		-2 627	-203
Annen finanskostnad		-273	0
RESULTAT AV FINANSPOSTER		44 577	36 347
ÅRSRESULTAT		393 878	403 307
OVERFØRINGER			
Avsatt til annen egenkapital		393 878	403 307
SUM OVERFØRINGER		393 878	403 307

NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING

BALANSE PR. 31. DESEMBER 2016

	Note	2016	2015
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER			
Investering i aksjer og andeler	2	0	79 870
SUM FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER		0	79 870
SUM ANLEGGSMIDLER		0	79 870
OMLØPSMIDLER			
FORDRINGER			
Kundefordringer		987 131	878 282
Andre fordringer		6 534	64 894
SUM FORDRINGER		993 664	943 176
BETALINGSMIDLER			
Bankinnskudd og kontanter	5	4 766 084	5 373 100
SUM BETALINGSMIDLER		4 766 084	5 373 100
SUM OMLØPSMIDLER		5 759 748	6 316 276
SUM EIENDELER		5 759 748	6 396 146

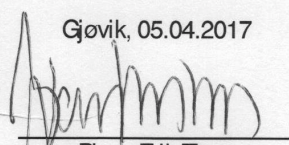
NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING

BALANSE PR. 31. DESEMBER 2016

	Note	2016	2015
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
OPPTJENT EGENKAPITAL			
Annen egenkapital		3 024 545	2 630 667
SUM OPPTJENT EGENKAPITAL		3 024 545	2 630 667
SUM EGENKAPITAL	3	3 024 545	2 630 667
GJELD			
AVSETNING FOR FORPLIKTELSER			
Pensjonsforpliktelser	2	0	79 870
SUM AVSETNING FOR FORPLIKTELSER		0	79 870
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		122 339	1 030 248
Skyldige offentlige avgifter		953 721	1 051 400
Annen kortsiktig gjeld	2	1 659 143	1 603 961
SUM KORTSIKTIG GJELD		2 735 203	3 685 609
SUM GJELD		2 735 203	3 765 479
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		5 759 748	6 396 146

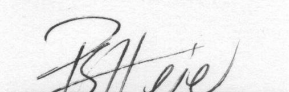
Gjøvik, 05.04.2017

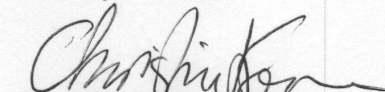

Morten Andreas Meyer
styreleder

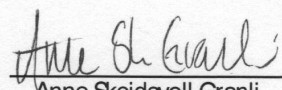

Bjørn Erik Thon
styremedlem

Kristine Beitland
styremedlem

Christian Brosstad
styremedlem

Peggy Lill Sandbekken Heie
Daglig leder

Christine Korme
styremedlem

Anne Skeidsvoll Granli
Ansattes representant

Norsk Senter For Informasjonssikring NOR SIS

NOTER TIL REGNSKAPET FOR 2016

NOTE 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak. Virksomheten er organisert som en forening og den ble stiftet 2. februar 2010.

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Skatt

Foreningen er unntatt beskatning.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

NOTE 2 – ANSATTE, GODTGJØRELSE

Lønnskostnader består av følgende poster:

	2016	2015
Lønninger	7 892 352	7 749 178
Folketrygdavgift	1 210 979	1 196 595
Styrehonorar, periodisert	149 000	170 999
Pensjonskostnader	548 485	581 428
Andre lønnskostnader	352 158	296 203

Sum lønnskostnader **10 152 975** **9 994 403**

Gjennomsnittlig antall ansatte (årsverk) 10,1 10

Godtgjørelser i 2016 til:

	Daglig leder	Styret
Lønn	890 829	
Annen godtgjørelse	92 612	
Utbetalt styrehonorar		160 000

Pensjoner:

Bedriften er omfattet av reglene om OTP. Ordningen er finansiert ved godkjent avtale i forsikringselskap.

Tidligere daglig leder hadde en tilleggsavtale utover ordinær kollektiv-ordning, hvor det ble betalt inn kr 70.000 pluss arbeidsgiveravgift i året til et kombinasjonsfond, som var eid av selskapet. Avtalen er avsluttet og pensjonsforpliktelse på kr 153 056 er klassifisert som kortsiktig gjeld 31.12.2016. Beløpet er utbetalt i 2017.

Norsk Senter For Informasjonssikring NORIS

NOTER TIL REGNSKAPET FOR 2016

Godtgjørelse til revisor:

Kostnadsført revisjonshonorar for året utgjør kr 39 124, hvorav andre tjenester utgjør kr 2 122.

NOTE 3 – EGENKAPITAL

	Innskutt egenkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital pr. 31.12.	0	2 630 667	2 630 667
Årets resultat		393 878	393 878
Egenkapital pr. 31.12.	0	3 024 545	3 024 545

NOTE 4 – VARIGE DRIFTSMIDLER

	Inventar/utstyr
Anskaffelseskost 01.01.	220 350
Tilgang	0
Avgang	0
Anskaffelseskost 31.12.	220 350
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	220 350
Balanseført verdi pr. 31.12.	0
Årets avskrivninger	0
Avskrivningssats	25 %

Selskapet leier kontorlokaler, årets kostnad inkl. felleskostnader utgjør kr 387 000.

NOTE 5 – BUNDNE MIDLER

I bankinnskudd inngår bundne midler med kr 323 191.

NOTE 6 – FORDRINGER/LANGSIKTIG GJELD / PANTSTILLELSER OG GARANTIER

Det foreligger ikke langsiktige fordringer eller langsiktig gjeld, utover pensjonsforpliktelse. Det er ikke avgitt garantier eller pantstillelser.

NOTE 7 – OFFENTLIG TILSKUDD

Det er totalt mottatt kr 7 500 000 til grunnfinansiering. For øvrig er det mottatt prosjektstøtte på kr 1 683 493.

Til årsmøtet i Norsk Senter for Informasjonssikring

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Norsk Senter for Informasjonssikrings årsregnskap som viser et overskudd på kr 393 878. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoen, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig

registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Gjøvik 5. april 2017
Deloitte AS

Geir Bergum Pettersson
statsautorisert revisor

NorSIS Årsrapport 2016

Utgitt: 07/04/2017

Utgiver: Norsk senter for informasjonssikring

Ansvarlig: Peggy Heie, NorSIS

Tekst: NorSIS

Layout: Stine Cecilie Staff og Maria Nyheim

